
RMK Saaremaa ja Hiiumaa külastusalad

Külastuskorralduskava
2020-2029

Riigimetsa Majandamise Keskus
Külastuskorraldusosakond

Sisukord

Sissejuhatus	3
Kasutatavad mõisted	5
1. Ala kirjeldus	6
2. Maaomand ja majandamise üldised põhimõtted	14
3. Regulaarselt läbiviidavad seired ja uuringud.....	23
3.1. Külastajauuring.....	23
3.2. Külustusmahu seire	24
3.3. Külustusobjektide seisundi seire	25
3.4. Ressursi seire	28
4. Eesmärgid ja tegevussuunad	29
5. Tsoneerimine.....	33
6. Loodusteadlikkuse edendamine ja teabe jagamine	34
7. Hooldus ja rekonstrueerimine	38

Sissejuhatus

Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) külastuskorraldusosakonna põhiülesandeks on kaitse- ja puhkealadel mitmekülgsete rekreatsioonivõimaluste loomine, nendel külastuse suunamine ning metsa- ja kaitseväärtuste tutvustamine ja selle kaudu looduskeskkonna kaitsmine ning elanikkonna väärtushinnangute kujundamine.

RMK arengukava 2015-2020 on seadnud RMK külastuskorraldusosakonnale eesmärgiks aastaks 2020 2,5 miljonit külastuskorda aastas. Külastuskordade suurenemise eelduseks on külastajate vastuvõtmiseks ja loodusväärtuste säilitamiseks loodud taristu korrasolek, taristu vastavus külastajate vajadustele ja ootustele ning külastusobjektide omavaheline sidusus.

Seatud eesmärkide täitmiseks on RMK külastuskorraldusosakonnal kolm tegevussuunda: puhke- ja kaitsealade külastuskorraldusliku taristu kavandamine, rajamine ja majandamine, säästlike looduskasutushoiakute kujundamine, külastajate teavitamine ja kasutuse suunamine puhke- ja kaitsealadel.

Eesmärkide täitmiseks koostatakse külastuskorralduskavad, mis on puhke- ja kaitsealade olemusest lähtuv ning külastusobjektidel külastuskorralduslikke arenguid ning majandamislahendeid käsitlev, samuti alade väärtuste kaitset korraldav dokument. Külastuskorralduskavad koostatakse külastusaladele. RMK külastusalana käsitletakse lähestikku asuvaid ja ühtselt majandatavaid RMK poolt hallatavaid külastusobjekte puhke- ja kaitsealadel. Külastuskorralduskava koostatakse tuginedes seiretele, uuringutele ja planeeringutele. Kava koostatakse arvestades eelneva perioodi kavade elluviimise käiku, samuti muutusi toimimiskeskkonnas.

Kava koostamise käigus viidi läbi SWOT analüüsid, sõnastati alade tugevustest ja võimalustest lähtuvad profiilid, analüüsiti loodusväärtuste eksponeerimist ja vastavaid arengusuundi, kaardistati objektide juurdepääsuteed ning kavandati analüüsile tuginevad, arengusuundadest ja laekunud sisendinfost lähtuvad tegevused. Tegevuste kavandamisel on arvestatud võimalike muutustega toimimiskeskkonnas, seal hulgas võimaliku ressursi muutusega tulenevalt EU rahastuse vähenemisest.

Selleks, et tagada looduses liikumist suunava teenuse ühtne, kvaliteetne ja stabiilne tase, lähtutakse külastuskorralduskavade koostamisel järgmistest üldistest põhimõtetest:

- Lähtuda üldiste arengusuundade määratlemisel analüüsi käigus sõnastatud külastusala visioonist.

- Alade eristumiseks ja identiteedi tugevdamiseks lähtuda tegevuste planeerimisel defineeritud alakesksetest profiilidest.
- Kaitsealadel tegevuste planeerimisel tagada kaitseväärtuste säilimine. Kaitseväärtuste tutvustamine toimub põhimõttel, et esitlemisväärne väärtus tuleb esitleda võimalikult vähestes, kuid samas selleks kõige paremini sobivates kohtades.
- Keskenduda taristu analüüsile, analüüsi käigus selgunud prioriteetsete külastusobjektide arendamisele, objektide sidususele ja samaaegselt jätkata taristu optimeerimisega. Kõrge prioriteediga on külastusobjektid, mida seob Eestit läbiv RMK matkatee.
- Taristu arendamisel arvestada erinevate külastajagruppide vajadustega, sh. parandada erivajadustega külastajate ligipääsu, kus see on looduslikest tingimustest tulenevalt võimalik.
- Jätkata seirete ja uuringute läbiviimist, saadud teabe analüüsimist ning rakendamist külastuskorralduslike tegevuste planeerimisel.
- Tagada taristu kvaliteedi hoidmiseks, tõstmiseks ja ühtlustamiseks kvaliteetne rekonstrueerimine ja rekonstrueerimistöödel püsivamate lahenduste kasutamine, süsteemne ja regulaarne hooldustöö ning objektidega seotud teede ja parkimisvõimaluste korrashoid.
- Jätkata erinevate teavituskanalite kaudu süsteemset ja põhjalikku teavitustööd külastajate suunamiseks ning nende teadlikkuse tõstmist käitumismustrite mõjutamiseks.

Käesolev RMK Saaremaa ja Hiiumaa külastusalade külastuskorralduskava hõlmab endas Saaremaa puhkeala, Vilsandi rahvusparki (s.h. ka Viidumäe looduskaitseala) ja Hiiumaa puhkeala RMK külastuskorralduslikku tegevust. Tulenevalt nimetatud alade geograafiliselt paiknemisest ja eriliselisusest, käsitletakse alasid ühes kavas, tagamaks võimalikult mitmekülgset külastusvõimalused, head teavitamislahendid ja ühtne ning ressursisäästlik majandamine.

Saaremaa ja Hiiumaa külastusalade külastuskorralduskava on koostatud 10 aastaks. Külastuskorralduskava ajakohasust hinnatakse iga-aastaselt ja olulisemate muutuste korral toimub kava ajakohastamine.

Kasutatavad mõisted

RMK külastuskorraldus – igaüheõigusel põhineva looduses liikumise süsteemi loomine ja haldamine puhke- ja kaitsealadel ning elanikkonna loodusteadlikkuse ja -hoidlikkuse tõstmine teavitamise ja loodusharidustegevuse kaudu.

Külastusala – erinevaid puhke- ja kaitsealasid ühendav RMK külastuskorraldusliku majandamise üksus.

Puhkeala – erinevatel kaitsealadel ja RMK majandusmetsas asuvate külastusobjektide kogum.

Kaitseala – on inimtegevusest puutumatusena hoitav või erinõuete kohaselt kasutatav ala, kus säilitatakse, kaitstakse, taastatakse, uuritakse või tutvustatakse loodust. Kaitsealad on rahvuspargid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad.

Taristu - maastiku rekreatiivset kasutust hõlbustav, maastikku kaitsev ja kasutust suunavate külastusobjektide kogum.

Külastusobjekt - maastiku rekreatiivset kasutust hõlbustav, maastikku kaitsev ja kasutust suunav külastuskorralduslike ehitiste ja metsamööbli kogum, mis on dokumenteeritud ning vastab kehtestatud nõuetele.

Tsoneerimine - RMK külastuskorraldusosakonna külastusobjektide majandamiseks vajalike alade määratlemine teenindus- huvi- ja varutsoonideks.

KAH alad - kõrgendatud avaliku huviga alad.

KKO KAH- RMK maakasutusliku eesmärgiga „Looduses liikumise korraldamine“ seotud KAH alad.

1. Ala kirjeldus

Saaremaa ja Hiiumaa külastusalad paiknevad Saaremaa, Hiiumaa ja Vilsandi saartel, Saaremaa külastusala hõlmab endas Saaremaa puhkeala ja Vilsandi rahvusparki ja Hiiumaa külastusala hõlmab endas Hiiumaa puhkeala (Joonis 1).

Joonis 1. Saaremaa ja Hiiumaa külastusalade paiknemine.

Saaremaa puhkeala, Vilsandi rahvusparki ja Hiiumaa puhkeala ühendavaks jooneks on saarelisus ja sellest tulenevad eripärad – omanäoline loodus ja maastikud, laiud ja majakad, rannarahva elulaad ja merenduse ning kalapüügiga seotud tegevused ning kultuuripärand. Ühendavaks lüliks on ka suur külastatavuse hooajalisus – saared on eelistatud rannapuhkuse veetmise paigad just suvel. Samas annab pehmem mereline kliima võimaluse matkajale-loodusenautijale hooaega pikendada oktoobri-novembrini. Samuti pole saartest paremat paika talvituvate veelindude jälgimiseks. Kuna elu ja ühenduste toimimine suure maaga sõltub saartel suuresti looduse meelevallast, on see kujundanud saarerahva rahulikku meelelaadi, mõjutab elukorraldust ja tekitab mulje teistmoodi aja kulgemisest. Kuigi esmapilgul on saartel palju ühist, on igal saarel oma nägu.

Geograafiliselt kattub Saaremaa - Hiiumaa külastusala suures osas UNESCO võrgustikku kuuluva Lääne-Eesti saarte biosfääri programmialaga (BPA).

Saaremaa puhkeala paikneb Eesti suurimal saarel Saaremaal ja Muhu saarel. Mandrist eraldab puhkeala 6,7 km laevatee Suures väinas, Muhu saart Saaremaaga ühendab 3,8 km Väikese väina tamm. Hiiumaa jääb 5,5 km põhja poole Soela väina. Laevaühendus Saaremaa Hiiumaa vahelisel Triigi - Sõru liinil on ca 17 km.

Saareline eluviis, omapärane loodus, pikk liigestunud rannajoon eriilmeliste randadega teevad Saaremaa puhkeala armastatuks ja ihaldatud loodus- ja rannapuhkuse veetmise kohaks. Siin on turvaline, hõreasustusest tulenevalt vaikne ja merelisest kliimast tingitud elurikkuse poolest huvitav.

Saaremaa, nagu Hiiumaagi, on kogu oma jääajajärgse arengu vältel olnud mõjutatud ümbritsevast merest ja sinne loodus pakub rikkalikult näiteid Läänemere eri arengujärgude rannamoodustistele tekkinud ökosüsteemidest. Lisaks paljandub siin varasem, Siluriajastust pärinev kivistunud ajalugu. Tuhandeid aastaid kestnud aktiivne inimtegevus on kujundanud metsa, puisniite, heina ja karjamaid, mille tulemuseks on liigirikkus, mitmekesine loodus ja mosaiikne maastikupilt segatuna ajalooliste vaatamisväärsustega. See meelitab loodusvaatlejaid, fotograafe, matkajaid ja ajaloost huvitatuid.

Ligi 50% Saaremaa pinnast on kaetud eri arengujärgus metsadega millest umbes pool on riigi valduses. Külastaja võib valida matkaradu metsade rüpes, rabas, rannikul või meres, telkimisalasid kaunitel liiva- või kliburandadel, puhkekohti looduskaunites paikades, peatuda metsaonnis või hubases loodusmajas, vaadata panoraame tornidest ja platvormilt, külastada kuulsat ja ainulaadset Kaali meteoriidi peakraatrit, uudistada karstinähtuseid, rannikupankasid ja teha palju muud.

Saaremaa puhkealal asuvatel kivististerohketel rannikupankadel ja paekiviavamustel saab teadmisi Siluri ladestu geoloogilistest väärtustest. Paese aluspinna tõttu on siin levinud huvitavad karstivormid – kurisuud, karstiallikad, maaalused jõed ja karrid ning eriilmelised loopealsed.

Vilsandi rahvuspark asub Saaremaa läänerrannikul. Rahvuspargi eellaseks on 1910. a. moodustatud Vaika loodusreservaat, mis oli ühtlasi ka Baltimaade esimene kaitseala. Pika tegevusaja jooksul on kaitseala laiendatud. 1993. aastal reorganiseeriti looduskaitseala rahvuspargiks.

Ligi 2/3 rahvuspargist moodustab laiduderikas meri ligi 160 saarega. Rahvuspargi loodust iseloomustab pehme mereline kliima, rikkalik rannikumaastik, elupaikade rohusus, paepealne mullastik, avatus liikide levikuteedele, taimerikkus, rohke aastaringne merelinnustik, suurimad hallhülge lesilad Eestis ning huvitav puhta mere fauna. Bioloogiline mitmekesisus on suur

tänu elupaikade rohkusele, millest rannaniidud ja loolad on aastasadade vältel kujunenud inimtegevuse ja looduse koosmõjul. Vilsandi rahvuspargi küllastajale jätab meelde jäävaid elamusi paadireis või jalgsi läbi mere kõndimine Vilsandi saarele ning jalutuskäik ümber kauni Harilaiu poolsaare. Hea õnne korral on Vilsandi rahvuspargi rannaaladel ja laidudel võimalik vaadelda hallhülgeid. Lindude rändeajad on rahvuspargi küllastajatele- linnuvaatlejatele hea võimalus vaadelda tuhandeid rändlinde.

Geoloogilistest väärtustest saab uurida merest kerkivaid Siluri ladestu kivimeid Vilsandi saarel ja selle ümbruse väikesaartel ning eriilmelistel pankadel Soegininal ja Eldal. Siluri ajastut ja ladestut ning kivistisi tutvustav väljapanek asub Loona mõisakompleksis, Vilsandi rahvuspargi külustuskeskuse kõrval asuvas Loona mõisa pargimajas.

Rahvuspargis leidub mereelupaiku nagu karid, väikesed kaljusaared, liivamadalad, pagurannad, laiad madalad lahed ja lõukad. Merepõhi on väga varieeruv ulatudes Vilsandi saarest läänes kümnete meetrite sügavuseni, madalad lahesopid on mudased ja liivased ning kohati juba kinnikasvavad. Sellised madala veega alad on olulised toitumiskohad siin pesitsevatele ja läbiringeldavatele lindudele. Rändeperioodidel on linnuvaatlejatel võimalus seda looduses jälgida.

Rahvuspargi maa on vaikselt merest kerkinud viimase 7000 aasta jooksul. Maakerke ja rannikum muutuste protsesside tulemusel on mõnest madalast lahesopist tekkinud järveke. Selliseid jäänukjärvesid esineb Harilaiu- ja Tagamõisa- ja Papisaares poolsaartel. Ajapikku maa kerkides kujunevad jäänukjärvedest lubjarikkad ja liigirikkad madalsood ning allikasood.

Taimerikkuselt võrreldakse Vilsandi rahvusparki botaanikaaiaga. Pehme merelise kliima, maastiku mosaiiksuse, lubjarikka pinnase tõttu kasvab siin erinevaid orhideesid, soolase mereveega kohastunud rannikutaimi, värvikirevaid niidutaimi poollooduslikel kooslustel ja hulgaliselt äärmuslike elutingimustega kohastunud samblaid ja samblikke.

Rahvuspargiga saab küllastaja põhjalikumalt tutvuda Harilaiu matakaraajal, Vilsandi saare õpperajal ja üle laidude ning läbi vee kulgeval elamusi pakkuval Käkisilma – Vilsandi matkarajal.

Harilaiu poolsaarel on lisaks matkamisele litemännikus ja piki kaunist liivaranda Kiipsaare tuletornini võimalik telkida omapärase Laialepa järve ääres. Harilaidu ümbritsevad merelähed paeluvad rannamõnude nautlejaid ja lohesurfareid, sukeldujaid.

Viidumäe looduskaitseala paikneb Saaremaa vanimal ja kõrgeimal osal - Lääne-Saaremaa kõrgustikul (Raunamägi 58,8 meetrit ümp). Ka siinse maastiku on kujundanud aastatuhande pärast viimast jääaega.

Viidumäe LKA piires ca 10 km kulgeva astangu kõrgem osa ja sellest madalamad allikalised alad erinevad omavahel paljude tingimuste poolest. Tänu sellele on siin elupaiku ja kasvukohti suurele hulgatele haruldastele, endeemsetele ja erinevate vajadustega liikidele.

Viidumäe looduskaitsealal kaitstavaid väärtusi saab avastada kolmel, Audaku-, Allikasoo- ja Viidumäe õpperajal, mis saavad alguse Viidumäe puhkekohast. Raunamäel asuvast Rauna vaatetornist avaneb kena vaade üle Lääne-Saaremaa.

Informatsiooni Saaremaa puhkealal ja Vilsandi rahvuspargis jagab, kogub ja talletab **Vilsandi rahvuspargi külastuskeskus** Loona mõisakompleksis, kus saab teavet nii looduses liikumise võimaluste, kui ka kohalike vaatamisväärsuste ja kultuuriloo kohta. Lisaks saab vaadata siinset loodust ja pärandit tutvustavaid väljapanekuid, osta meeneid ja kaardimaterjali ning hankida trükiseid, kasutada teabekogu.

Hiiumaa puhkeala paikneb Eesti suuruselt teisel saarel, valdavalt riigimetsamaal. Mandrimaast lahutab puhkeala ca 27 km, naabersaar Saaremaa jääb 5,5 km lõuna poole Soela väina. Hiiumaale on iseloomulik vaheldusrikas maastik ja mereline kliima. Hiiumaa on kogu oma jääajajärgse 10 000 aastase arengu vältel olnud mõjutatud ümbritsevast merest ja siinne loodus pakub rikkalikult häid näiteid Läänemere eri arengujärgude rannamoodustistele tekkinud ökosüsteemidest. Pikk liigestunud rannajoon kaunite liivarandadega teeb saarest rannapuhkuse nautijate meelispaiga. Vahelduv reljeef ja tuhandeid aastaid kestnud inimtegevus on kujundanud siinset metsa ja põllu- ning karjamaid, mille tulemuseks on liigirikkus, mitmekesine loodus ja mosaiikne maastikupilt, mis meelitab loodusvaatlejaid, fotograafe ja matkajaid.

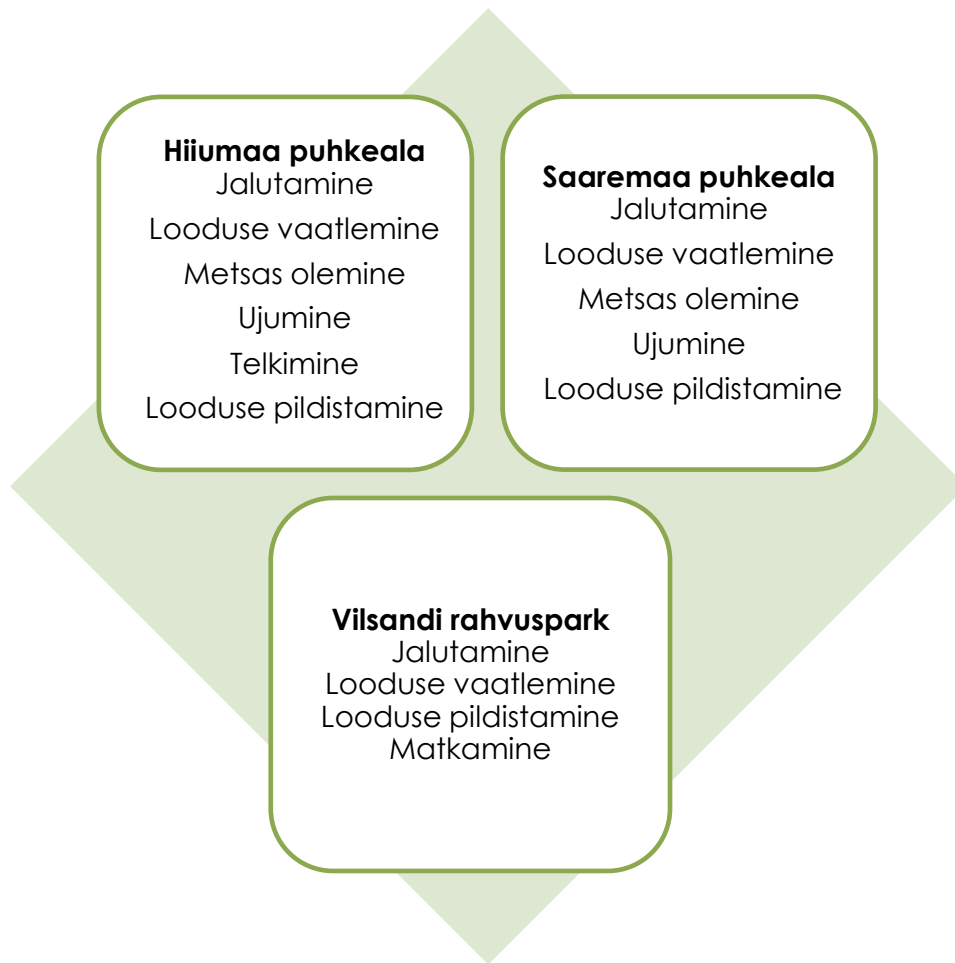
Hiiumaa on Eesti metsaseim maakond. Ligi 70% saare pinnast on kaetud eri arengujärgus metsadega. Metsarikkamad on Kõpu ja Tahkuna poolsaar ning saare keskosa, kuhu jääb ka suurem osa puhkeala külastuskorralduslikest objektidest. Siin on vaikust ja rahu, mis tänapäeva kiirustavas ja lärmakas maailmas on omaette väärtuseks muutunud. Aeg saab siin justkui teised mõõtmed ja aega tasub saare avastamiseks võtta. Vana nimi Dagö e. „pävasaar“ ei tähenda kindlasti seda, et päevaga on kõik nähtud. Suuruse poolest võib küll saare päevaga läbida, kuid tundma selle ajaga Hiiumaad ei

saa. Hiidlane, tema võrratu huumor ja saare põnevamad paigad avanevad vähehaaval. Kiirustades nendeni ei jõua.

Saare varjatud väärtuste avastamiseks on ohtrasti võimalusi Hiiumaa eri piirkondadesse rajatud telkimis-, lõkke- ja puhkekohtade, metsaonnide ning õppe- ja matkaradade näol. Informatsiooni kogub, talletab ja jagab **Ristna külustuskeskus**, kust saab teavet nii looduses liikumise võimaluste, kui ka kohalike vaatamisväärsuste ja kultuuriloo kohta. Lisaks saab vaadata siinset loodust ja pärandit tutvustavaid väljapanekuid, osta meeneid ja hankida kaardimaterjali ning trükiseid, kasutada teabekogu. Suur õueala võimaldab korraldada rahvarohkeid sündmusi, telkida, piknikut pidada ja tegeleda väliõppega. Mitmepäevaste programmide ja koolituste läbiviimiseks on ööbimisvõimalus maja teisel korrusel. Õuealale jäävad kõrvalhooned, kus asuvad ekspositsiooniruumid ja saun.

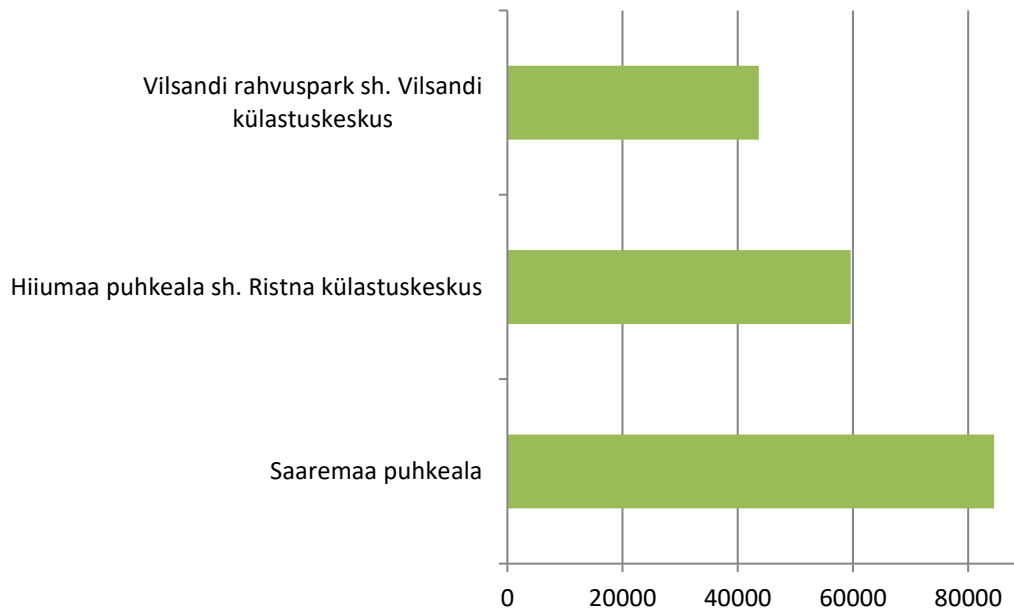
Hiiumaad iseloomustab ka kaitsealade rohkus. Vanade loodusmetsade suure osakaalu tõttu on ligikaudu kolmandik Hiiumaa riigimetsast kaitse all, mistõttu paikneb ka suur osa külustusobjektidest kaitsealadel. Külustuskeskusest on võimalik saada informatsiooni erinevate piirangute ja lubatud tegevuste kohta kaitsealadel.

Saaremaa ja Hiiumaa külustusosalad on erilised ja pakuvad küllastajatele mitmekülgset tegevust. 2015. aasta küllastajauuringu põhjal on Joonisel 2 välja toodud küllastajate jaoks kõige olulisemad tegevused küllastuse ajal.

Joonis 2. 2015. aasta külastajauuringu andmetel kõige olulisemad tegevused seekordse külastuse ajal.

Saaremaa ja Hiiumaa külastusaladel kõrgeima külastatavusega on Saaremaa puhkeala (Joonis 3), millele järgnevad Hiiumaa puhkeala ja Vilsandi rahvuspark.

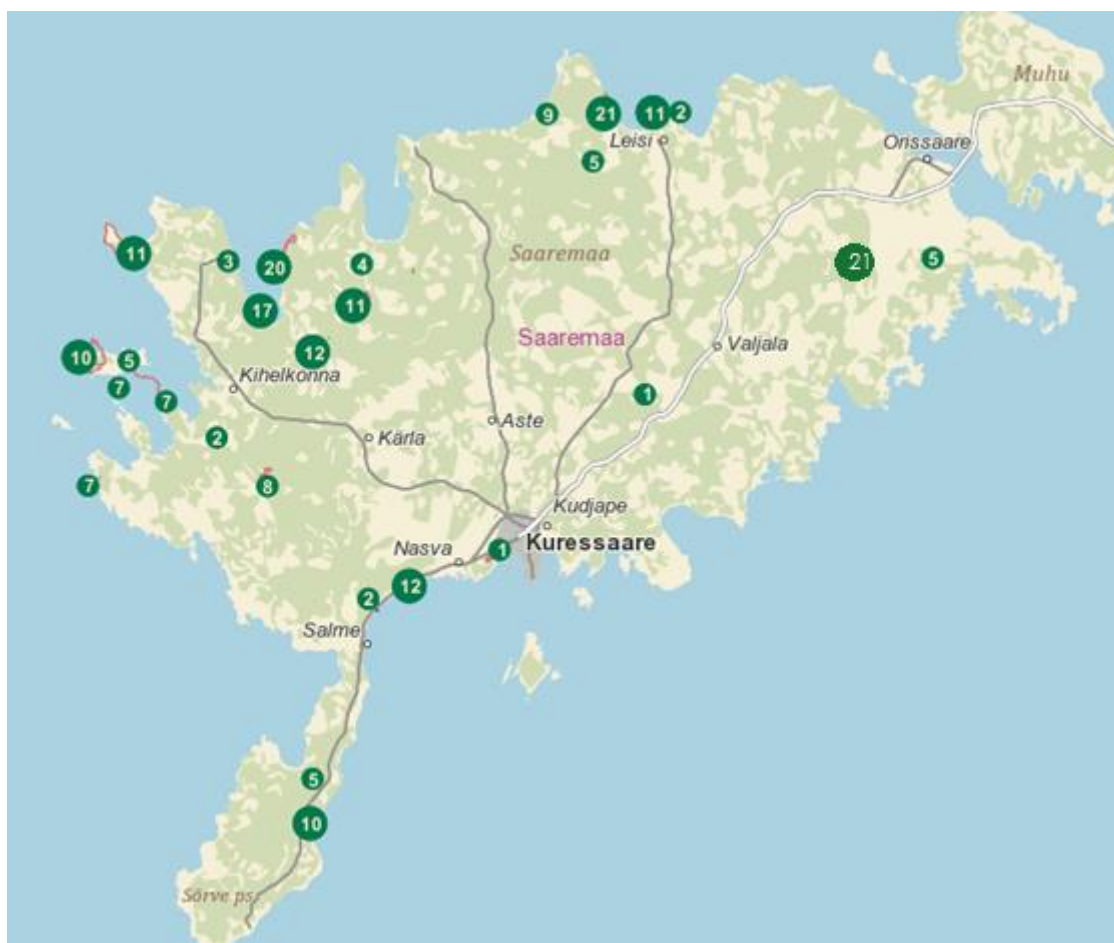
Joonis 3. Puhke- ja kaitsealade kolme aastane keskmine külastatavus perioodil 2016-2018 (sisaldab külastuskeskustes teavitatud, ei sisalda Kaali puhkekoha külastust).

Maastiku rekreatiivse kasutuse hõlbustamiseks, maastiku kaitseks, kasutuse suunamiseks ja tutvustamiseks on loodud külastuskorralduslik külastusobjektide võrgustik. Planeerimisel on Saaremaa ja Hiiumaa puhkealade külastusobjekte ühtseks tervikuks siduv RMK Hiiumaa – Saaremaa – Muhumaa matkatee haru. Saaremaa puhkealal ja Vilsandi rahvuspargil on ühine külastuskeskus – Vilsandi rahvuspargi külastuskeskus, Hiiumaa puhkealal on Ristna külastuskeskus, kus jagatakse looduses liikumise alast teavet, viiakse läbi loodushariduslikke ja teavitavaid programme, üritusi jm.

Olemasolevate külastusobjektide nimistu on toodud tabelis 4 ja taristuelementide paiknemisest looduses annavad üldülevaate joonis 4 ja joonis 5. Külastusobjektide paiknemisest kaitsealadel annab ülevaate tabel 4 ja joonised 6-17. Külastusobjektide täpsem paiknemine ja taristu olemi kirjeldus on toodud www.loodusegakoos.ee lehel ja RMK Loodusegakoos rakenduses.

Joonis 4. Hiiumaa puhkeala külastuskorraldusliku taristu paiknemine (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka).

Joonis 5. Saaremaa puhkeala ja Vilsandi rahvuspargi külastuskorraldusliku taristu paiknemine (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka).

2. Maaomand ja majandamise üldised põhimõtted

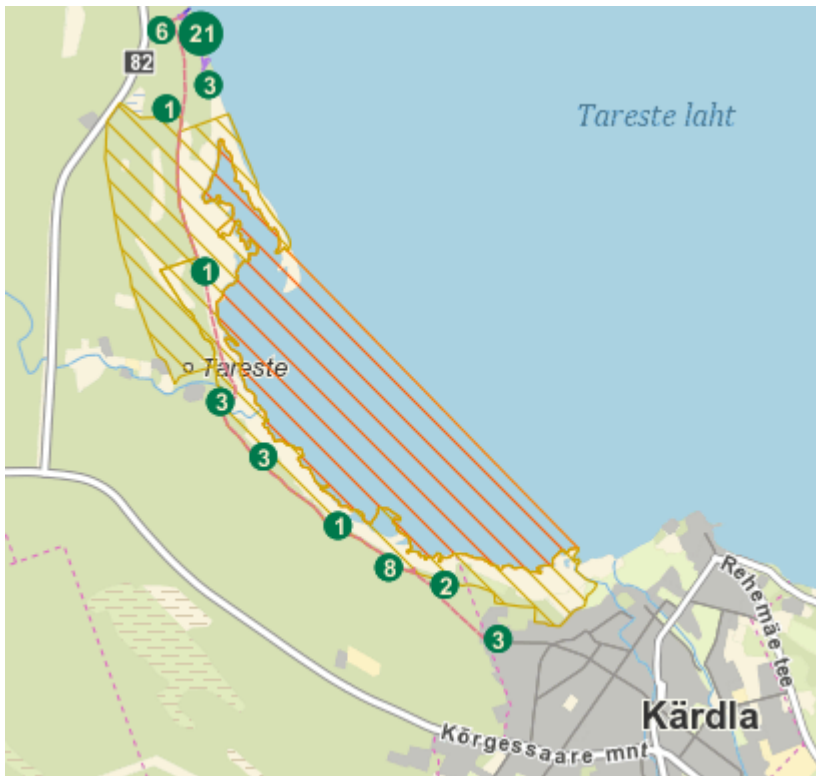
RMK Saaremaa ja Hiiumaa külustusalade külustusobjektid paiknevad valdavalt riigimetsamaal (Tabel 4). Samas on mõned loodusrajad, mis kulgevad nii riigimetsamaal kui ka eramaadel. Kogu taristu olemi paiknemine ja kirjeldus on esitatud www.loodusegakoos.ee lehel ja RMK Loodusegakoos rakenduses.

Saaremaa ja Hiiumaa külustusalade enamik külustusobjektidest paikneb kaitsealadel. Kaitsealade valitsejaks on Keskkonnaamet. Külustuskorralduslikku taristut kavandades ja majandades arvestatakse kaitsealade kaitse-eeskirjade ja kaitsekorralduskavadega kehtestatud piirangutega. Kaitsealadel paiknevad külustusobjektid on eelkõige rajatud eesmärgiga kaitsta ja tutvustada kaitseala kaitseväärtusi.

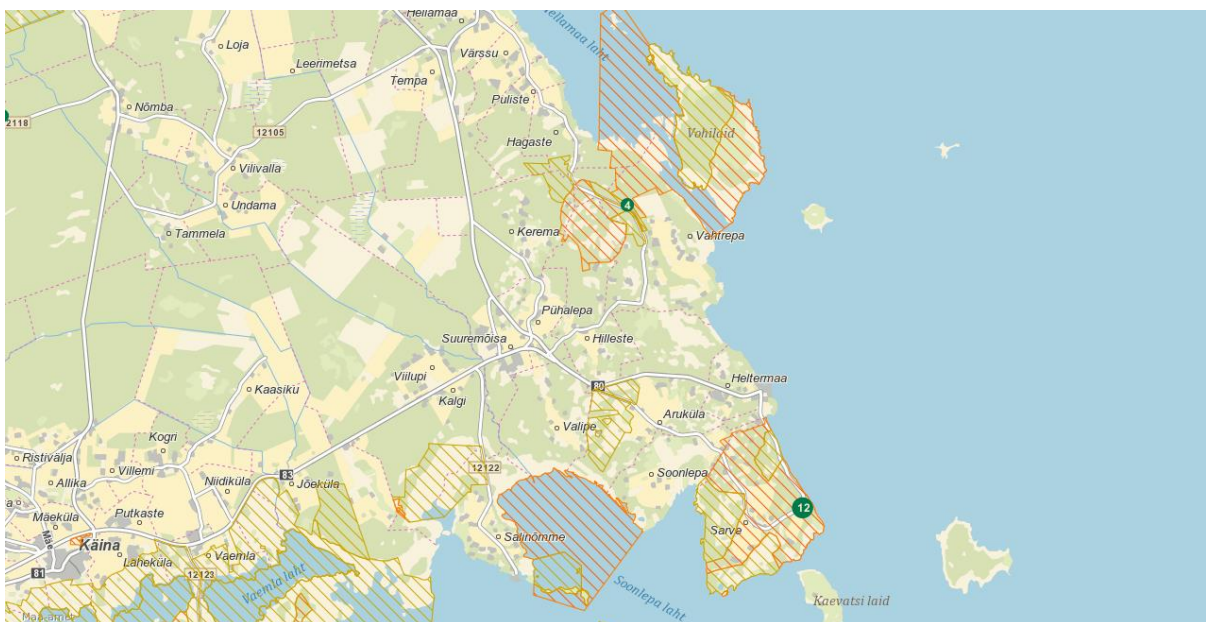
Külustusobjektide rajatiste paiknemisest kaitsealadel annavad ülevaate joonised 6 - 18. Täpsemalt teavet külustusobjektide paiknemisest hoiualadel ja kaitsealade piirangu- ja sihtkaitsevööndites annab tabel 4.

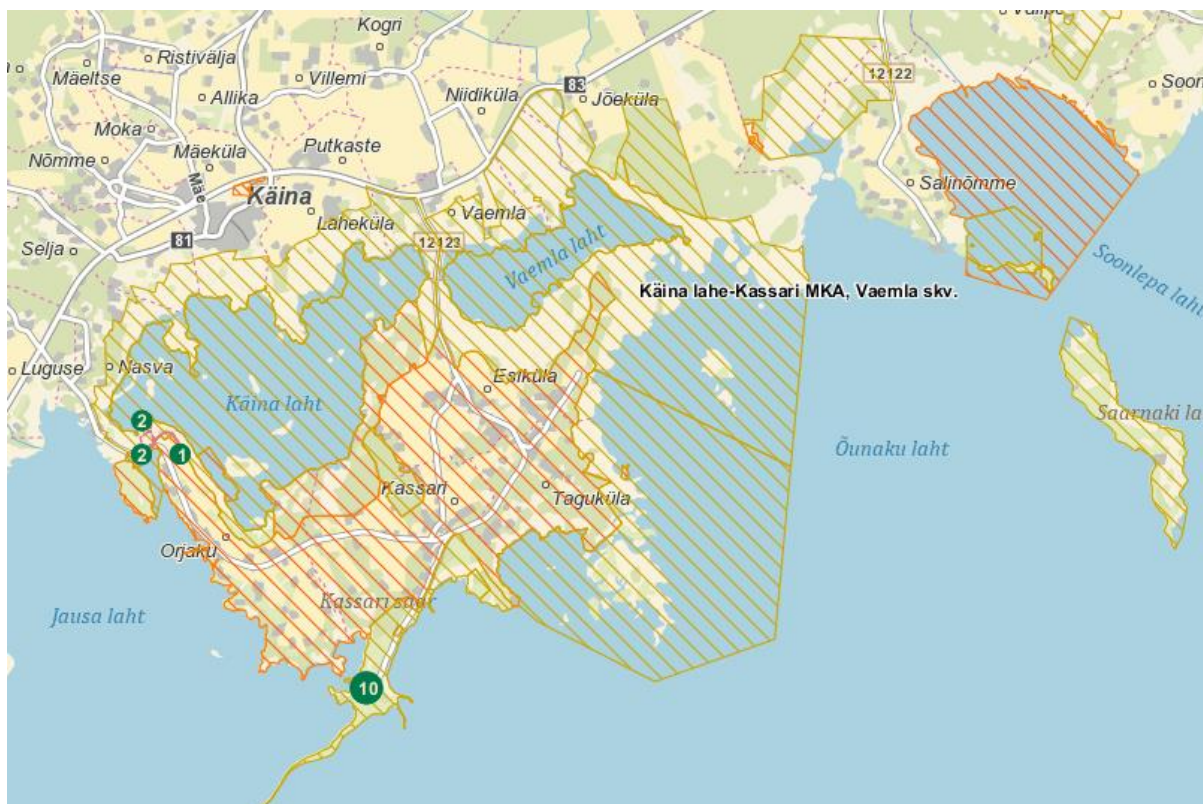
Joonis 6. Külustuskorraldusliku taristu paiknemine Kõpu looduskaitsealal (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka).

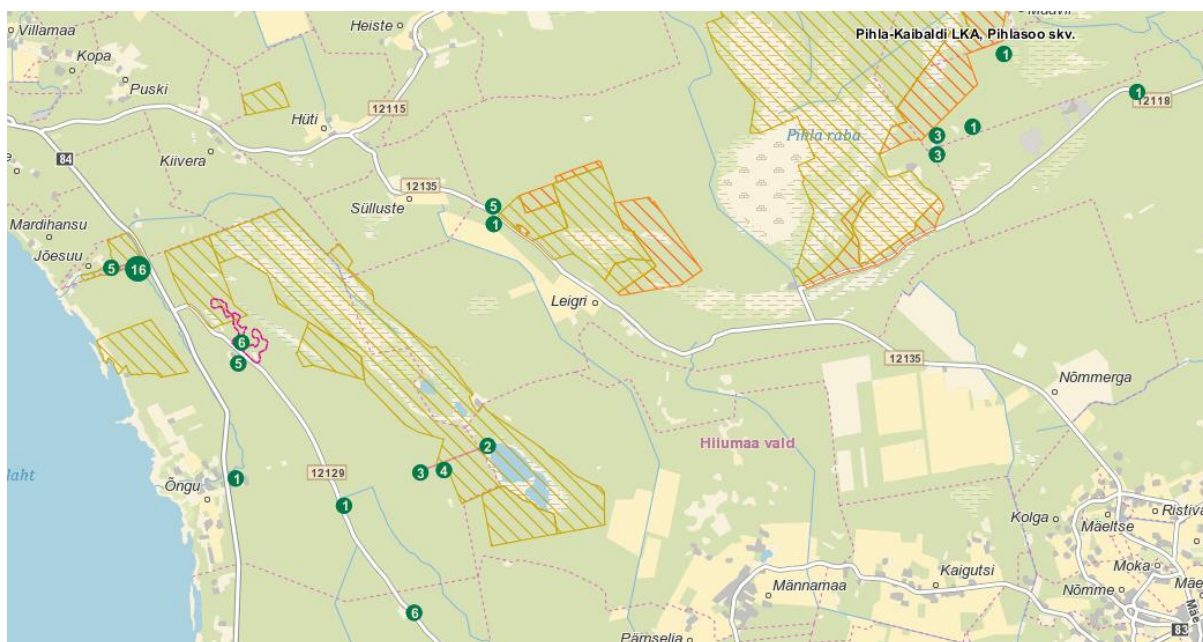
Joonis 7. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Tarestela maastikukaitsealal (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka).

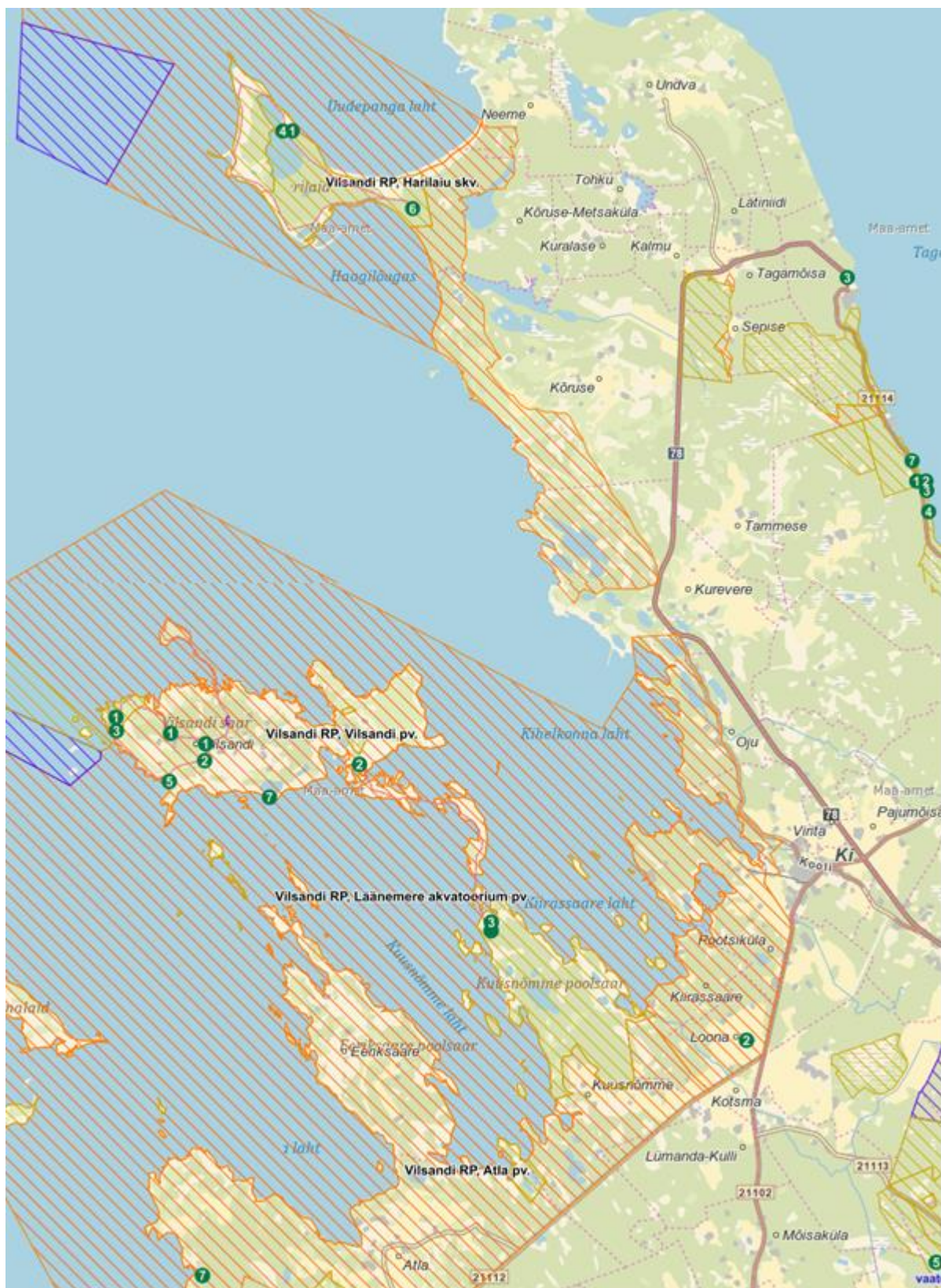
Joonis 8. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Vahtrepa maastikukaitsealal ja Sarve maastikukaitsealal (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka).

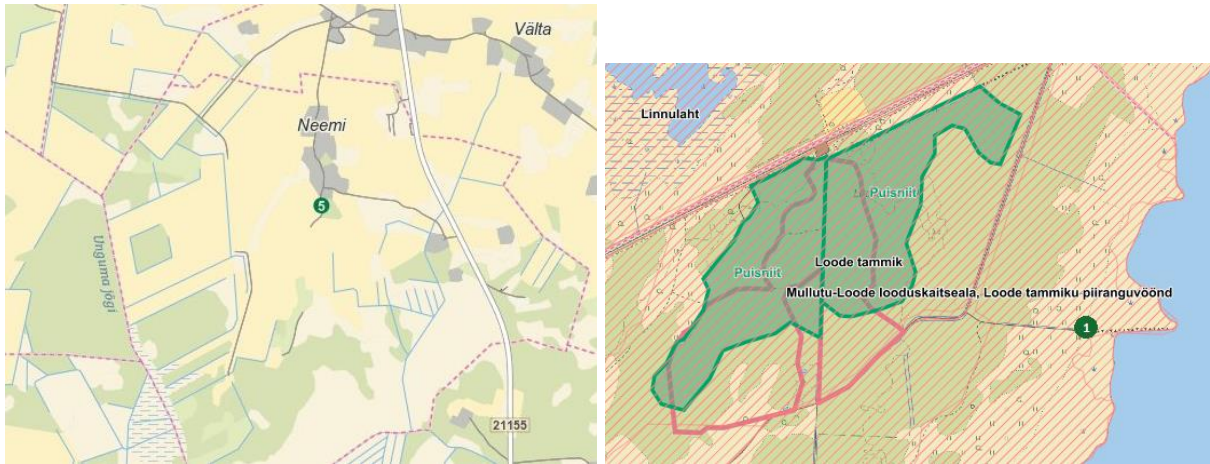
Joonis 9. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Käina lahe – Kassari maastikukaitsealal (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka).

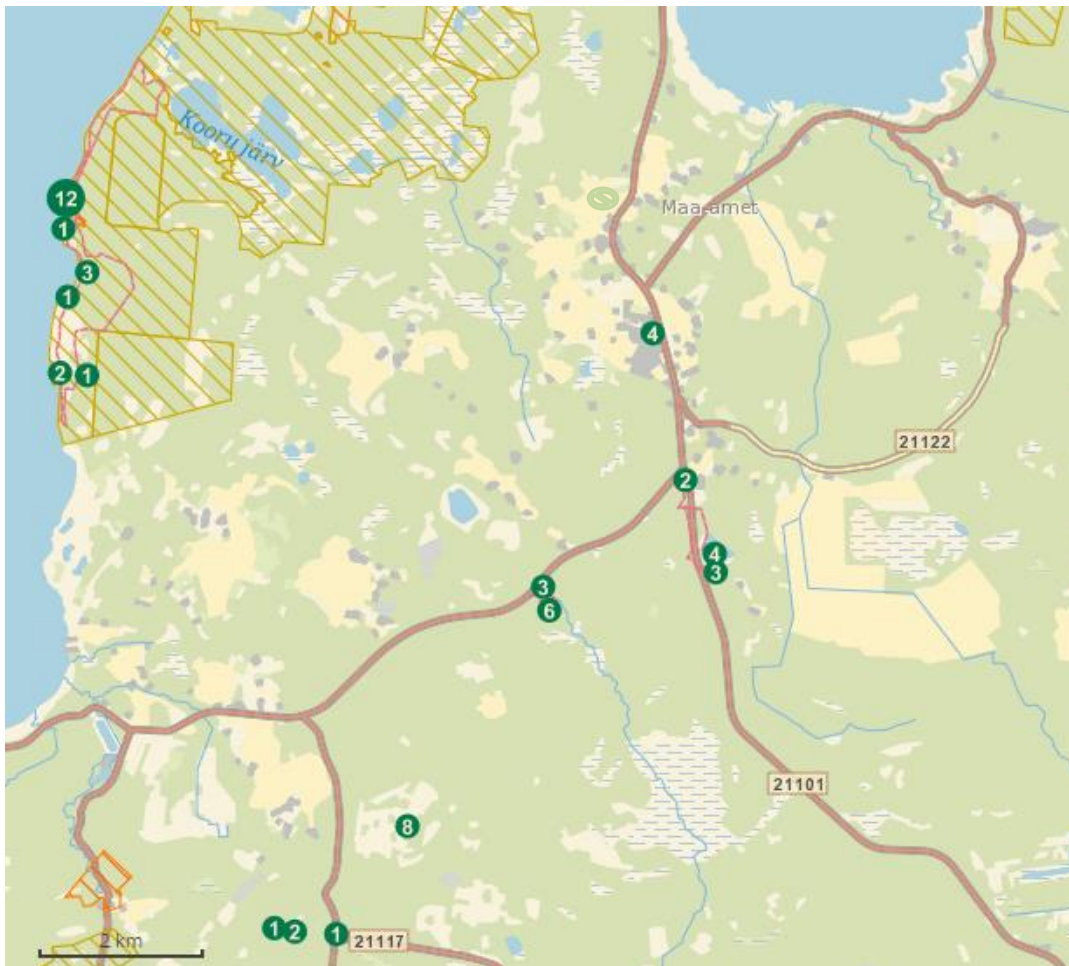
Joonis 10. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Tihu ja Leigri looduskaitsealal (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka, lilla joonega õpperada).

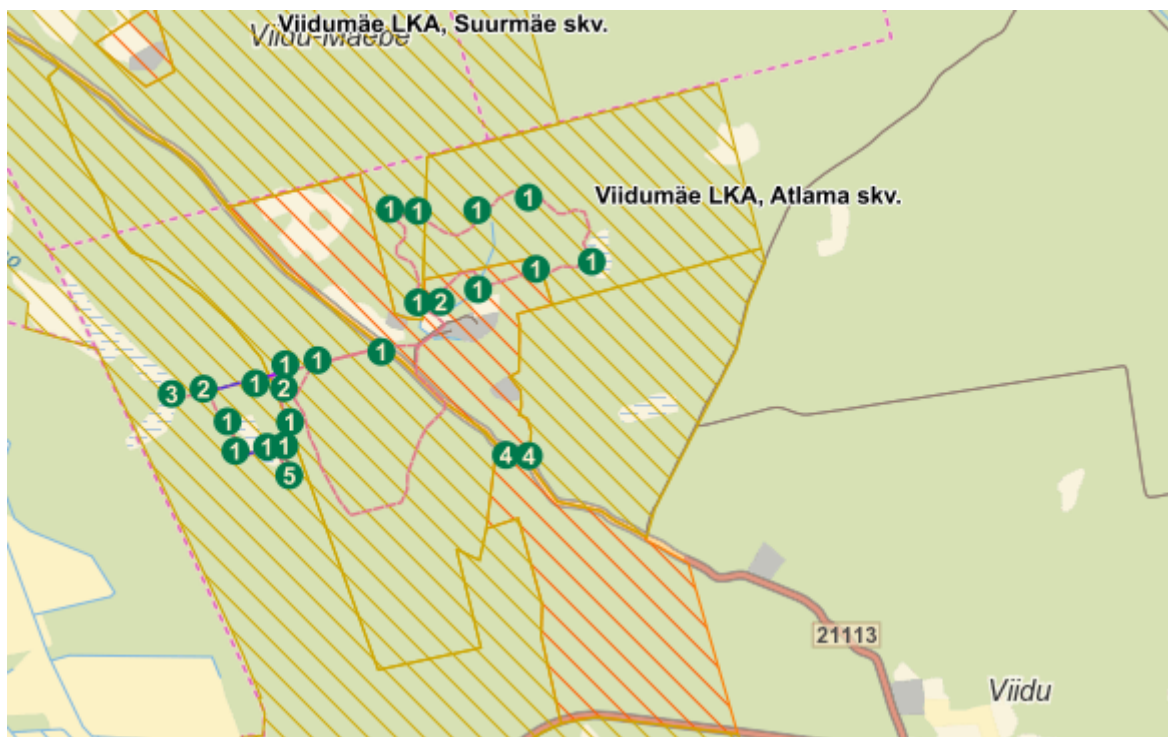
Joonis 11. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Vilsandi rahvusparkis ja Teesoo looduskaitsealal (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka).

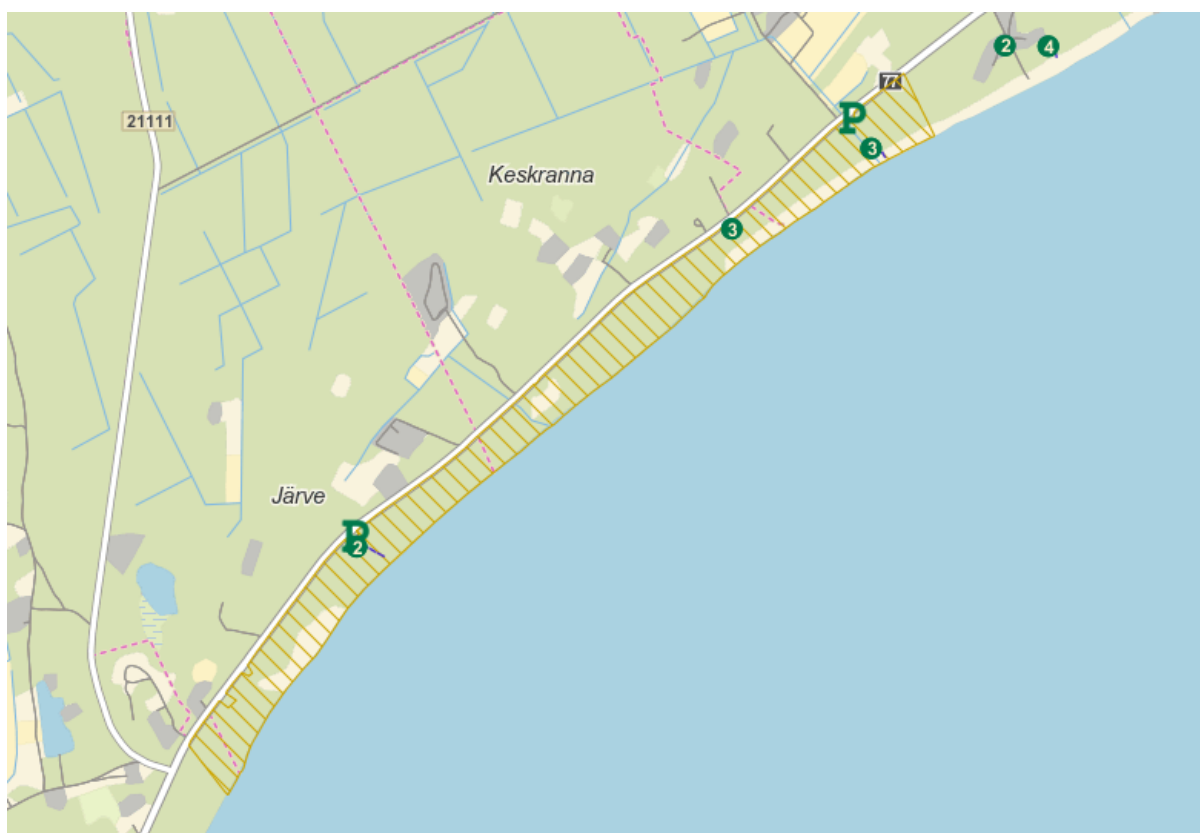
Joonis 12. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Mihkel Ranna dendraariumis, moodustatava Mullutu-Loode LKA koosseisu jäävas Loode tammikus ja Loodenina rannas (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka, lilla joonega õpperada).

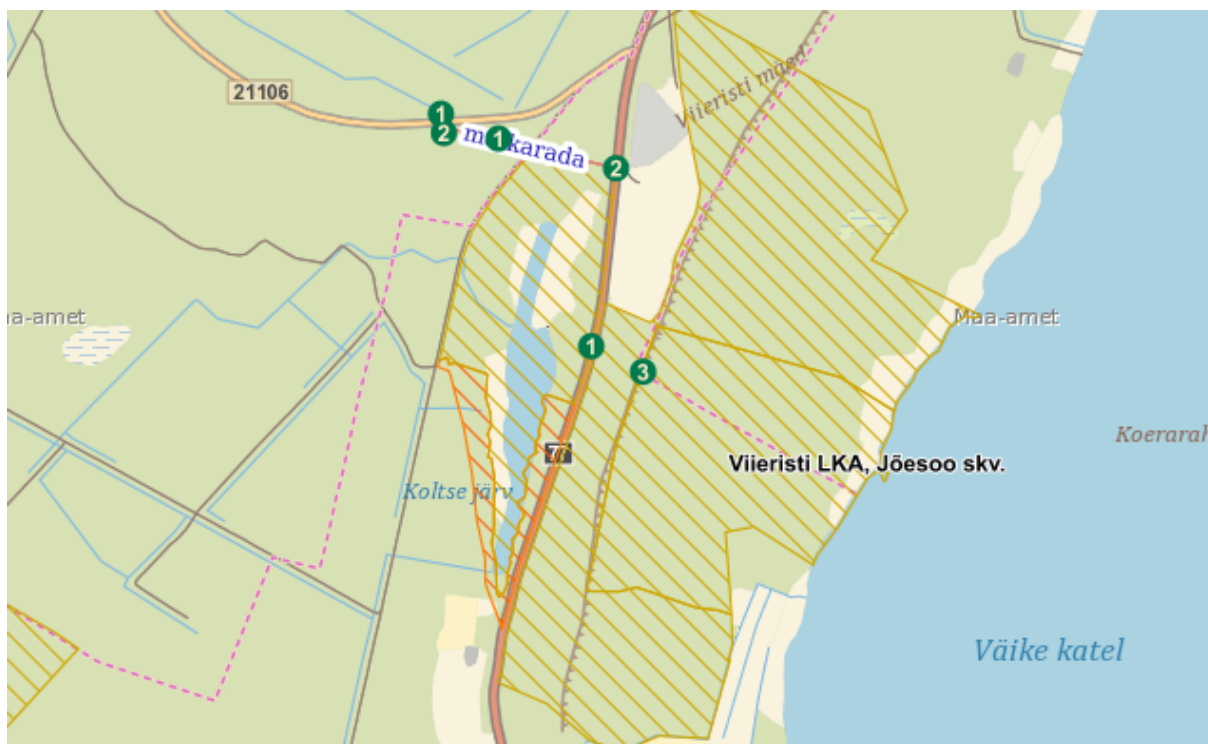
Joonis 13. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Koorunõmme looduskaitsealal ja Suure Tõllu kerisekivi juures (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka, lilla joonega õpperada).

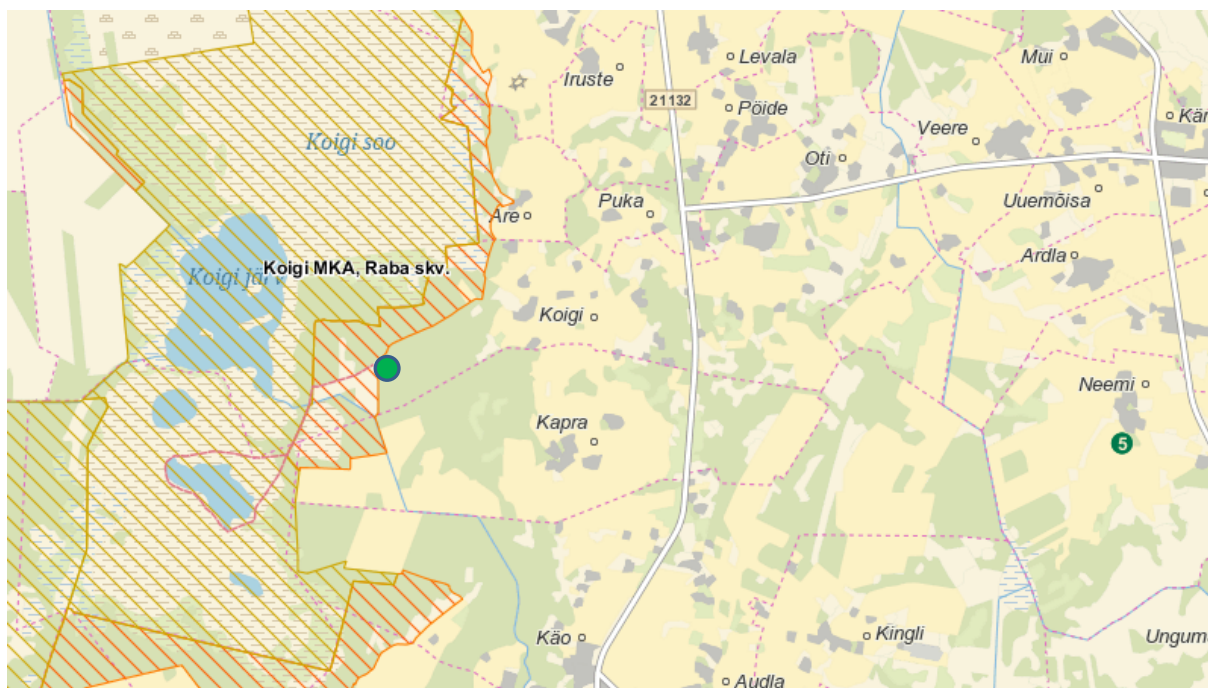
Joonis 14. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Viidumäe looduskaitsealal (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka, lilla joon õpperada).

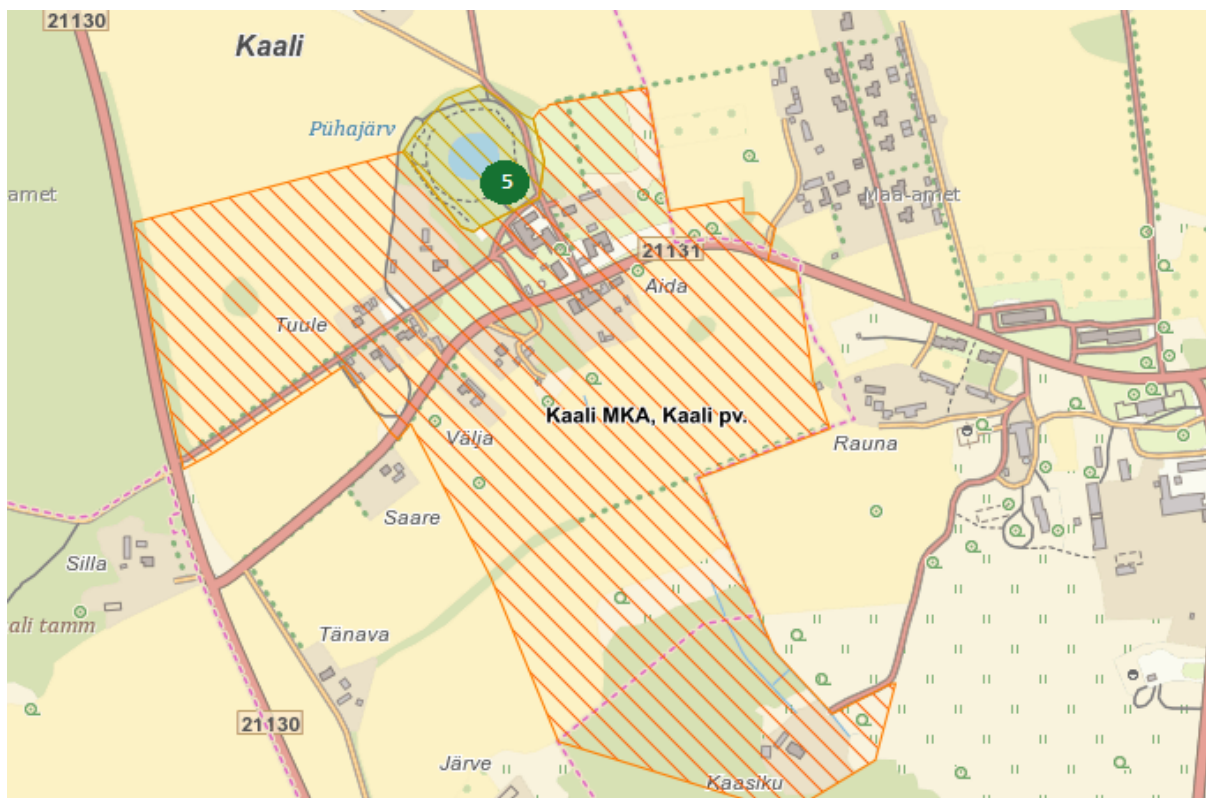
Joonis 15. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Järve luidete maastikukaitsealal (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka).

Joonis 16. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Viieristi looduskaitsealal (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka, lilla joon matkarada).

Joonis 17. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Koigi maastikukaitsealal (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka, lilla joonega matkarada).

Joonis 18. Külastuskorraldusliku taristu paiknemine Kaali maastikukaitsealal (number rohelisel ringil näitab taristuelementide hulka).

Külustusala rekreatiivsete väärtuste säilitamiseks on vajalik metsamajanduslike tööde kavandamisel ja läbiviimisel arvestada vastava rekreatiivse kasutusviisi vajadustega. Eriti hoolikalt tuleb jälgida telkimis-, lõkke- ja parkimisplatside ja teede ning loodusradade äärsete metsade majandamisega seonduvaid töid ja tehtavatest töödest teavitamist.

Enamus külustusobjekte paikneb kõrgendatud avaliku huviga (KKO KAH) aladel, seeläbi on nende lähiümbruse alade metsamajanduslik tegevus reglementeeritud ja tagatud majandamisvõtete sobivus rekreatiivse kasutusega. KAH alade protsess on kirjeldatud RMK kõrgendatud avaliku huviga alade määramise, majandamise ja seal tehtavatest töödest teavitamise juhendis.

Oluline on tagada objektide juurdepääsuteede hea seisukord. Kõrgendatud tähelepanu all on külustusala prioriteetsete objektideni viiva teedevõrgu korrasolek ja järjepidev hooldus. Külustuslal liikumisel kasutatakse enamasti riigimaanteid, objektide vahetus läheduses ka RMK metsateid ja kohalikele omavalitsustele kuuluvaid teid. Külustuskorralduskava raames kaardistatud külustusobjektide juurdepääsuteedest ja parklatest täpsemalt antakse ülevaade *Lisa 5 (Lisa 5 Saaremaa ja Hiiumaa külustusalade külustusobjektide juurdepääsuteed)*.

Seoses traditsioonilise rannakalapüügi ja veespordialade (lohesurf, kajaki-, süstamatkad) populaarsuse kasvuga tuleb koostöös valdadega tähelepanu pöörata merele juurdepääsude ehk lautrikohtade lisavajadusele ja seisukorrale.

Saaremaa ja Hiiumaa puhkealadel on maa-alasid (poollooduslikud kooslused, taastatud rannaniidud looladel, roovarumisalad, rannakarjamaad jms), mis on lepingute alusel eraisikutele või organisatsioonidele hooldamiseks rendile antud. Konfliktide vältimiseks selliste alade hooldustegevuse (niitmine, karjatamine jne) ja külastuskorraldusliku kasutuse ning külustusobjektide majandamistegevuse vahel, on oluline jälgida, et külustusobjektide tsoonides rendilepinguid ei sõlmitaks või on rendilepingutesse seatud vastava külastuskorraldusliku külustusobjekti majandamiseks vajalikud tingimused.

RMK hallataval riigimaal, eriti külustusobjektidel, soovitakse sageli korraldada erinevaid üritusi ja rahva kogunemisi, mistõttu on RMK-s kehtestatud vastav käitumisreeglistik. Looduskeskkonna piirangutest, maastiku koormustaluvusest, külustusobjekti paiknemisest ja suurusest, olemasoleva taristu iseloomust, kuid samuti ka ürituse iseloomust, inimeste arvust jms tingituna ei sobi ürituste korraldamiseks mitte kõik riigimaad ja külustusobjektid. Saaremaa külustusala on suuremate ürituste korraldamiseks sobilik Raketri puhkekoht ja Hiiumaa külustusala Ninaotsa telkimisala.

RMK hallataval maal üle 50 osavõtjaga ürituste korraldamisel sõlmitakse ürituse korraldajaga leping. Lepingu RMK poolseks sõlmijaks on tulenevalt ürituse toimumise kohast, kas metsaülem (väljaspool külustusala), külustusala juht või mõlemad. Lepingu sõlmimiseks tuleb ürituse korraldajal saata vastav taotlus aadressile puhkus@rmk.ee. Taotluse rahuldamise korral sõlmitakse ürituse korraldamise leping. Kavandatav üritus tuleb kooskõlastada ka kohaliku omavalitsusega ning ürituse käigus suure ühislõkke (avaliku lõkke) tegemine kohaliku päästeasutusega. Kui soovitakse üritust korraldada kaitseala territooriumil, tuleb üritus kooskõlastada esmajärjekorras Keskkonnaametiga, seejärel RMK -ga.

3. Regulaarselt läbiviidavad seired ja uuringud

3.1. Külastajauuring

Külastajauuringud viiakse kõikidel puhke- ja kaitsealadel läbi ühtsetel alustel. Kasutatav andmekogumismeetod on kohapeal küsitleja juhendamisel täidetav küsimustik. Külastajauuringu käigus kogutakse informatsiooni küllastajate profiili, tegevuste, küllastuste geograafilise jaotuse, küllastuse kestuse ja korduvuse, samuti kulutuste, küllastajate rahulolu, motiivide jms kohta. 2015. aasta küllastajauuringu tulemuste kokkuvõte on küllastusalale jäävate puhke- ja kaitsealade lõikes esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Puhke- ja kaitsealade küllastajauuringu tulemuste kokkuvõte.

	Hiiumaa puhkeala	Saaremaa puhkeala	Vilsandi rahvuspark
Suurim vanusegrupp	25-34 aastane (33%)	25-34 aastane (30%)	35-44 aastane (44%)
Kõrgharidusega	51%	49%	66%
Eestist	89%	82%	73%
Tallinnast	29%	24%	28%
Seltskond	2-5 inimese seltskonnas (70%), oma perega (59%) või sõpradega (30%)	2-5 inimese seltskonnas (68%), oma perega (49%) või sõpradega (36%)	2-5 inimese seltskonnas (67%), oma perega (50%) või sõpradega (36%)
Küllastuse korduvus	57% korduvküllastaja	57% korduvküllastaja	55% esmakordne küllastaja
Sihtpunkti tähtsus	49% üks mitmest pl. sihtpunktist	50% üks mitmest pl. sihtpunktist	55% kõige tähtsam sihtpunkt
Hooaeg	62% suvel, 15% kevadel ja 14% sügisel	59% suvel, 18% kevadel ja 18% sügisel	62% suvel, 20% kevadel ja 13% sügisel
Ööbimine	ööbib 86%	ööbib 61%	ööbib 42%
Kõige olulisemad tegevused	jalutamine looduse vaatlemine, metsas olemine, ujumine, telkimine ja looduse pildistamine	jalutamine looduse vaatlemine, metsas olemine, ujumine ja looduse pildistamine	Jalutamine, looduse vaatlemine, looduse pildistamine, matkamine
Rahulolu indeks (skaala 1-5)	2010 4,35, 2015 4,53	2010 4,31, 2015 4,38	2010 4,13 2015 4,31

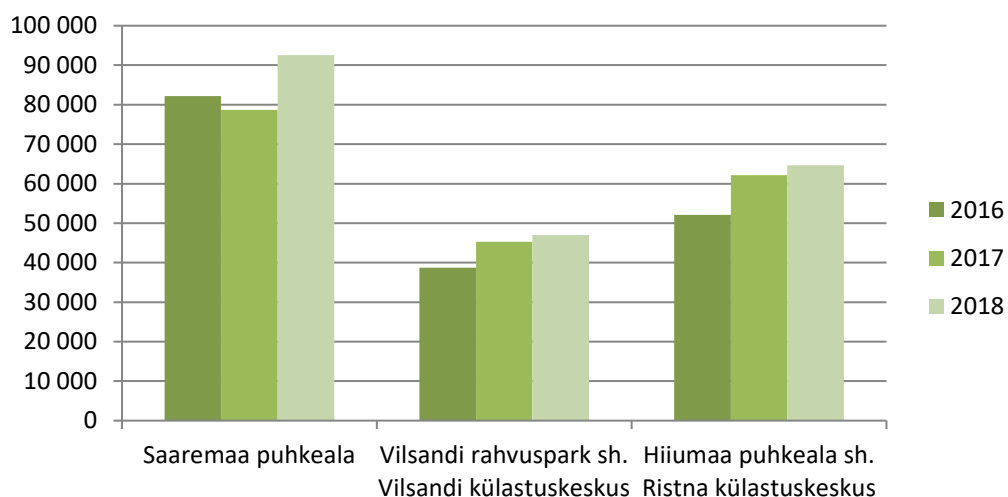
2010. ja 2015. aasta küllastajauuringu andmeid võrreldes oli küllastajate rahulolu tõusnud nii Hiiumaa puhkealal, Saaremaa puhkealal kui ka Vilsandi rahvuspargis.

Positiivselt hinnati teenuste ja rajatiste kvaliteeti ning keskkonda, külastus vastas üldjoontes külastajate eelnevatele ootustele nii looduskeskkonna, puhkekohtade-rajatiste kui ka harrastusvõimaluste osas. Teenuste ja rajatiste hulgaga tervikuna oli kõigil kolmel alal rahul üle 87% vastajatest. Hiiumaa puhkeala külastajarahulolu indeks oli kõrgem Eesti keskmisest, milleks oli 2015. aastal 4,4.

3.2. Külastusmahu seire

RMK poolt hallatavate külastusobjektide külastatavust mõõtvat külastusmahu seiret viiakse läbi regulaarselt ja ühtsetel alustel, et saadav materjal oleks ajalises vaates võrreldav. Puhke- ja kaitsealadel kasutatakse külastusmahu seire läbiviimisel elektroonilisi loendureid. Loendureid kalibreeritakse ja loendurinäitu korrigeeritakse kalibreerimisandmetega. Terve puhke- või kaitseala külastuskordade arvu saamiseks laiendatakse üksikutel kohtadel loendatud külastuskordade arvu külastajauuringust saadud külastajavoogude info abil.

2016-2018 aastate keskmisena on külastuskordi aastas Saaremaa puhkealal 84400, Vilsandi rahvuspargi 43600 ning Hiiumaa puhkealal 59600 külastuskorda. Puhke- ja kaitsealade külastamine on muutunud üle-eestiliselt aasta-aastalt aina populaarsemaks. Samuti on suurenenud väliskülastajate osakaal, Saaremaa külastusalal just Vilsandi rahvuspargis. Jätkuvalt on populaarsed mere äärsed lõkkekohad ja telkimisalad, kuid nii külastajauuringu kui ka mahuseire andmetel on suurenenud just aktiivset looduspuhkust võimaldavate loodusradade külastatavus.

Joonis 19. Puhke- ja kaitsealade maastikul paiknevate objektide külastatavus aastate lõikes. Külastusnumber sisaldab külastuskeskuses teavet saanud külastajate arvu (Saaremaa puhkeala külastuses ei kajastu Kaali puhkekoha külastus).

Saaremaa puhkeala külastatavaimad külastusobjektid loendustulemuste andmetel on Taimeaia puhkekoht 17000, Tuhkana puhkekoht ja telkimisala 13900, Keskranna puhkekoht 15300, Järve puhkekoht 14000, Koigi õpperada 6700 külastuskorda keskmiselt aastas loendusperioodil maist novembrini. Ülekaalukalt on kõige külastatavam Kaali puhkekoht, esialgsetel andmetel ligikaudu 212000 külastuskorda keskmiselt aastas loendusperioodil (andmed on esialgsed ja ei kajastatu joonisel) maist kuni novembrini.

Vilsandi rahvusparkis on kõige populaarsem Harilaiu puhkekoht, 22200 külastuskorda keskmiselt aastas loendusperioodil maist kuni novembrini .

Hiiumaa külastatavaimad külastusobjektid on Sääretirbi telkimisala 25200, Tõrvanina 24600 ja Kaleste telkimisala 13000 külastuskorda keskmiselt aastas loendusperioodil maist kuni novembrini .

3.3. Külastusobjektide seisundi seire

Külastusobjektide seisundi seire käigus hinnatakse külastusobjektide pinnase ja alustaimestiku seisundit, taristu seisundit, alale juurdepääsu ning kasutust ja külastusobjektidel kasvavate puude kahjustusi. Külastusobjektide seisundi seire raames teostatakse mõõtmisi telkimisaladel, lõkkekohtades, puhkekohtades, metsaonnide ümbruses ja muudel objektidel, millele külastusobjektide seisundi seire meetodika kohaldub. Vastavalt külastusobjekti seisundile antakse seireandmete analüüsi käigus majandamissoovitused.

Hiiumaa puhkealal viidi esimene seirering läbi 2010., teine 2015. aastal. Seiresse oli kaasatud 23 seireobjekti. Nendest 87 % oli pinnase ja alustaimestiku seisund väga hea¹ ja hea, 13% (3 tk) rahuldav².

Rahuldavas seisundis olevatest objektidest kahel ületas 2015. aasta andmetel pinnase ja alustaimestiku seisundi indeks lubatud muutuste piiri³. Nendeks objektideks olid Leemeti metsaonn ning Tõrvanina telkimisala II (endise nimega Tõrvanina lõkkekoht). Tallamise mõju on nimetatud objektidel lokaalne ning tugevamate tallamistunnustega ala paikneb vahetult külastustaristu juures.

2015. aastal kordusseires olnud objektidel (16 tk) pinnase ja alustaimestiku seisundis toimunud muutuste alusel moodustasid 56,3% (9 tk) objektid, millel seisund oli stabiilne. Siia lisanduvad objektid (3 tk e. 18,8%), millel muutus oli

¹ Pinnase ja alustaimestiku seisundi indeksi väärtus kuue pallisel skaalal vastavalt 1 kuni 2 (seisund väga hea) või 2,1 kuni 3 (seisund hea).

² Pinnase ja alustaimestiku seisundi indeksi väärtus 3,1 kuni 4 (seisund rahuldav).

³ Lubatud muutuste piir – kokkuleppeline pinnase ja alustaimestiku seisundi indeksi väärtus (3,3), mille ületamisel võib vastavalt objekti suurusele või kasvukohatüübile olla vajalik erinevate maastikukaitseliste meetmete rakendamine.

väike (indeksi väärtuse erinevus kuni 0,2) ning mille pinnase seisundit võib pidada suhteliselt stabiilseks. 25% (4 tk) objektidest oli muutus märgatavam (indeksi väärtuse erinevus suurem kui 0,3); nendeks objektideks olid Tõrvanina telkimisala II, Kaleste, Hirmuste ja Palli telkimisala. Nimetatud objektide seisund oli halvenenud; kolmel viimasel toimuvad muutused lubatud piirides.

Hiiumaa puhkeala valitud külustusobjektidel aastatel 2006 ning 2012 läbi viidud uuringu "Metsade rekreatiivse koormustaluvuse hindamine ja kaitseabinõude kavandamine" raames antud maastikukaitseliste tööde soovitude täitmise raames rajati parkimistaskud ning paigaldati piirded Kalurikoja metsaonni ja Mägipä telkimisalale ning Tõrvanina telkimisalale (ka laudteed randa). Nimetatud külustusobjektide seisund tööde teotamise järgselt paranes. Kalurikoja metsaonni ja Mägipä telkimisala ning Tõrvanina telkimisala I pinnase ja alustaimetiku seisund on 2010. ja 2016. aasta seireandmete võrdluse alusel suhteliselt stabiilne (indeksi muutus vastavalt 0,1 ja 0,2). Samuti teostati uuringu alusel maastikukaitselised tööd Vanajõe oru matkaraja alguses, kus külustuse suunamine piirete ning koorepurukattega radadel on aidanud kõrvalise ala taimkattel taastuda. Hirmuste telkimisalal on piirete rajamise järgselt taimkate kohati taastunud, samas paiknevad Külustusobjektide seisundi seire transektid vahetult suurema tallamiskoormusega alal, kus seisund oli seirete vahelisel ajal halvenenud. Kaleste telkimisalal toimusid taristu rekonstrueerimistööd 2019. aastal (2010. ja 2016. aasta seire andmetel oli pinnase ja alustaimetiku seisund 0,3 võrra halvenenud).

Saaremaa puhkealal viidi esimene seirering läbi 2010. aastal. Teine seirering toimus 2015. aastal 25 seireobjektil. Nendest 64% oli pinnase ja alustaimetiku seisund väga hea ja hea, 36% (9 tk) rahuldav.

Rahuldavas seisundis olevatest objektidest kolmel oli indeksi väärtus lubatud muutuste piiiril (indeksi väärtus 3,3; Soela telkimisala II, Veere telkimisala II (lõuna poolt), ja Tuhkana puhkekoht) ning kolmel ületas 2015. aasta andmetel pinnase ja alustaimetiku seisundi indeks lubatud muutuste piiri. Nendeks objektideks olid Veere telkimisala I, Tuhkana telkimisala ning Mändjala loodusmaja lõkkekoht. Veere telkimisala I ja II on seisund eelmise seireringiga võrreldes vastavalt stabiilne ja suhteliselt stabiilne (indeksi väärtuse muutus 0,2). Soela telkimisala II seisund on sõidukitega alale sisenemise piiramise järgselt paranenud (indeksi väärtuse muutus -0,5). Tuhkana puhkekohas, mis asub vahetult parkimisala kõrval, on tallamise mõju lokaalne ning vahetult külustustaristu juures. Tuhkana telkimisala pinnase ja alustaimetiku seisundi indeksi väärtus on suuresti tulenev külustusobjekti paiknemisest luitel.

2015. aastal kordusseire raames hinnatud seireobjektidel (13 tk) pinnase ja alustaimetiku seisundis toimunud muutuste alusel moodustasid 30,8% objektid,

millel seisund oli varasema seireringi andmetega võrreldes stabiilne. Siia lisanduvad objektid (38,5% e. 5 tk), mille seisund on suhteliselt stabiilne (indeksi väärtuse erinevus kuni 0,2). 30,8% (4 tk) seireobjektidest on muutus olnud märgatavam (indeksi väärtuse erinevus suurem kui 0,3). Nendest kolmel on seisund paranenud (Soela telkimisala II, Meiuste ja Konati telkimisala) ning ühel halvenenud (Raketi telkimisala).

Saaremaa puhkeala valitud külustusobjektidel aastatel 2006 ning 2012 läbi viidud uuringu "Metsade rekreatiivse koormustaluvuse hindamine ja kaitseabinõude kavandamine" raames antud maastikukaitseliste tööde soovitude (mh sõidukitega alale sisenemise piiramine) täitmise raames rajati Meiuste telkimisalale parkimistasku ning piirati sõidukitega sisenemine ka Soela telkimisala lõkkeasemete juurde. Maakividest piirete rajamise tulemusel paranes Soela ja Meiuste telkimisala pinnase ja alustaimestiku seisund. Samas ei olnud lahendus kogu objekti ulatuses toimiv (probleemideks parkimisvõimaluste vähesus, sõidukitega liikumine ranna piiranguvööndis väljaspool teid, omavolilised lõkkeasemed). Eelpool toodud uuringu ning 2015. aasta külustusobjektide seisundi seire andmetele tuginedes koostati Meiuste telkimisalale rekonstrueerimisprojekt, millega planeeriti objekti parem liikluskorraldus ning külustuse suunamine.

Nimetatud uuringu ning Külustusobjektide seisundi seire majandamissoovitudes oli toodud Triigi telkimisalal parkimisala piiritlemine, et takistada sõidukitega ranna piiranguvööndisse sisenemist ja tagada seisundi paranemine (Triigi telkimisala pinnase ja alustaimestiku seisund kahe seire andmete võrdlusel oli suhteliselt stabiilne (indeksi väärtuse muutus -0,2)). Veere telkimisalal oli probleemidena välja toodud objekti sisene liikluskorraldus, lautrikohtadena kasutatavad alad (auto ja ATV-ga paatide vedu randa; maakividest piirded toimivad osaliselt) ning kohati omavoliliste lõkkekohtade esinemine. Eelpool toodust tulenevalt vajaks Veere telkimisalal lahendust lautrikohtade teema ning külustuse parem suunamine. Senise külustusmahu juures oli Veere telkimisala (kolm seireobjekti, alustades lõunapoolt) pinnase ja alustaimestiku seisund kahe seireringi võrdlusandmete alusel stabiilne (I ja III) ja suhteliselt stabiilne (II; indeksi väärtuse muutus 0,2).

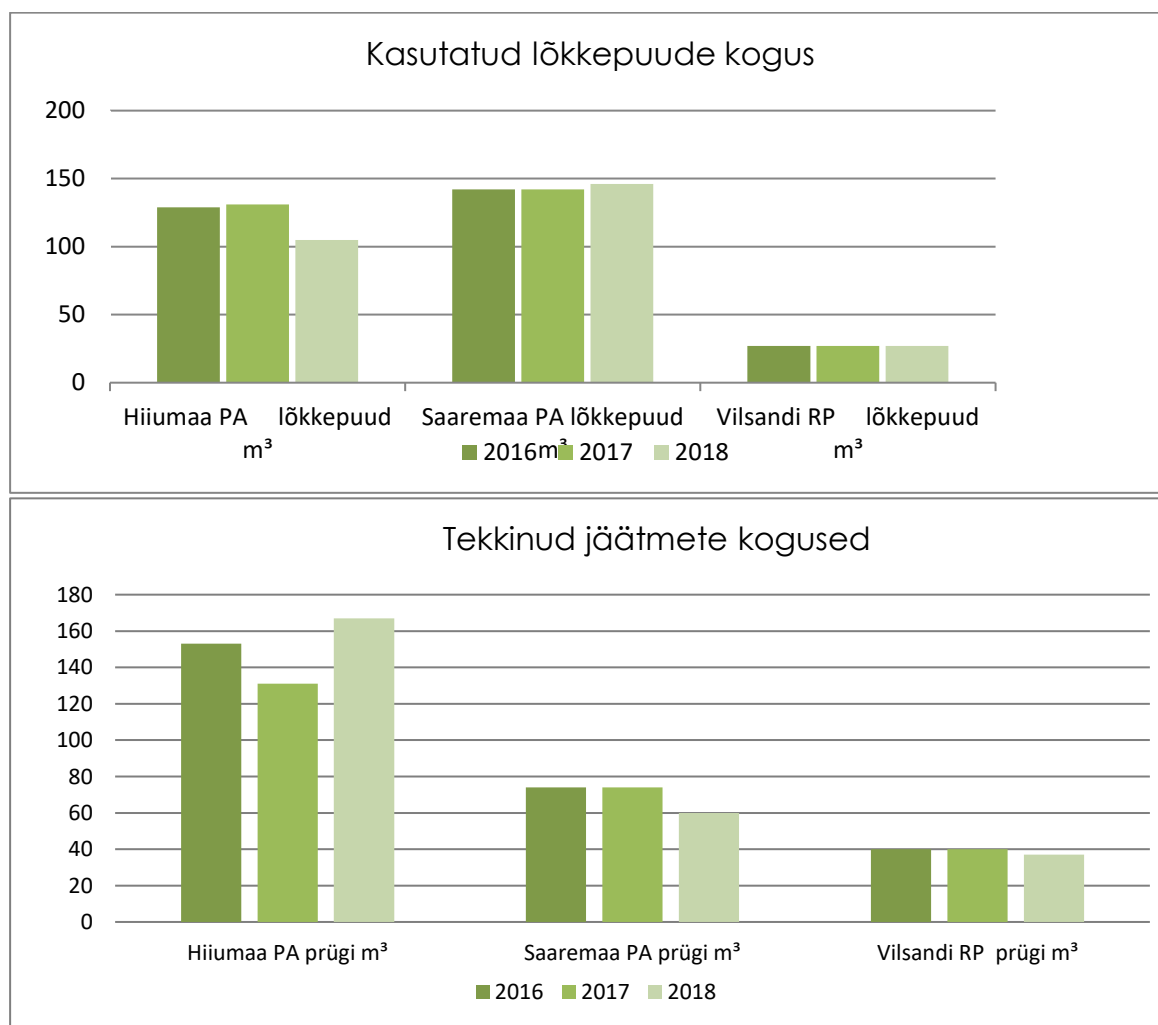
Vilsandi rahvuspargi külustusobjektidel viidi esimene seirering läbi 2015. aastal. Seires oli 8 seireobjekti; neist seitsmel oli pinnase ja alustaimestiku seisund väga hea ja hea, ühel (Harilaiu puhkekohal) rahuldav. Harilaiu puhkekohal oli indeksi väärtus lubatud muutuste piiril (indeksi väärtus 3,3).

Hiiumaa ja Saaremaa puhkeala ning Vilsandi rahvuspargi külustusobjektidel toimus Külustusobjektide seisundi seire kolmas seirering 2019. aasta sügisel. Seireandmed on töötlemisel.

3.4. Ressursi seire

Külastuskorraldusosakonna ressursi seire annab ülevaate külustusosalal kulunud lõkkepuude ja tekkinud jäätmete koguse kohta. Seire tulemuste analüüs on üheks aluseks külustusobjektide hoolduse sagedusvajaduse määramisel ja edasiste säästlike majandamislahendite väljatöötamisel.

Saaremaa puhkealal on kaetud lõkkekohti 29 tk, tulease kahes metsaonnis, Vilsandi rahvuspargis on kaetud lõkkekohti 5 tk. Hiiumaa puhkealal asub 44 kaetud lõkkekohta, 7 kaetud tuleaset metsaonnides ja katusealustes. Kõiki lõkkekohti varustatakse lõkkepuudega. Ülevaate kasutatud lõkkepuude ja jäätmete kogustest annab joonis 20.

Joonis 20. Kasutatud lõkkepuude ja tekkinud jäätmete kogus 2016-2018 aastate lõikes.

4. Eesmärgid ja tegevussuunad

Külustusala üldised eesmärgid:

Ala loodusväärtused on kaitstud ja küllastajatele eksponeeritud, külustuskoormus on hajutatud:

- Külustusala on tuntud oma loodusväärtuste, kaunite maastike ja külustusvõimaluste poolest.
- Küllastajatele on tagatud mitmekülgsed puhkuse- ja rekreatsioonivõimalused looduses, kõrge koormusega objektidel on külustus hajutatud.
- Puhke- ja kaitsealad on omavahel sidusad teavitamise teel.
- Objektid on väga hea kvaliteediga, küllastajate rahulolu looduspuhkuse võimaluste ja taristu osas on kõrge, arvestatud on erinevate sihtrühmade vajadustega. Koostöös ettevõtjatega on tagatud mitmekülgsede teenuste pakkumine ja küllastajate alal viibimise pikenemine.
- Puhke- ja kaitsealade tegevuste planeerimisel lähtutakse puhke- ja kaitsealade tugevustest. Joonisel 21 esitatud profiilid aitavad tugevdada puhke- või kaitsealade identiteeti ja planeerida edasi tegevusi.
- Külustuskeskused on aastaringselt avatud RMK puhkealal ja/või kaitsealal asuvad keskused, kus toimub kõikidele sihtrühmadele suunatud eesmärgipärane tegevus loodusharidusprogrammide, sündmuste ja teavitamistöö kaudu. Külustuskeskuses on teabepunkt, ekspositsioon, avalikuks kasutamiseks teabekogu, tee-kohvi-vee joomise võimalus ning kontoriruumid RMK külustuskorraldusosakonna töötajatele.
- Külustuskeskuses ja ka maastikul teostatava loodusharidusliku tegevuse eesmärk on elanikkonna loodus- ja metsateadlikkuse edendamine ning väärtushinnangute kujundamine metsa- ning kaitseväärtuste tutvustamise abil. Loodushariduslikuks tegevuseks loetakse külustuskeskustes, loodusmajades, õpperadadel jm taristul läbi viidavaid loodusharidusprogramme, konkursse, temaatilisi sündmusi, loodusringe, teema- ja õppepäevi jms.

Hiiumaa puhkeala –

varjatud aarete saar

Metsane, loodusväärtusi ja pärandkultuuri tutvustavate radadega saar nii jalgsi kui rattamatkajale, mis pakub ka mõnusat rannapuhkust laulva liivaga randadel. Vürtsi lisavad hiidlaste mõnus huumor ja rannakülad.

Saaremaa puhkeala –

Päikese säng liigiküllaste metsade, loodude ja mere rüpes

Eesti suurim saar eripärase looduse ja ajalooliste vaatamisväärsustega. Kaali meteoriidikraater, põnev geoloogia, mõnus rannapuhkus, rikas pärandkultuur.

Vilsandi rahvuspark –

kivine linnuriik mitme maa ja mere taga

Avastamisväärsed Lääne-Saaremaa rannamaastikud, väikesaarte rohkus, põnev geoloogia, lindude rändetee, hülgevaatlused, liigirikas käpaliste sugukond - sobilik paik nii pühendunud looduseuurijale kui ka lihtsalt seikluseotsijale.

Joonis 21. Puhke- ja kaitsealade profiilid

Tabel 2. Külastusalade peamised arengusuunad seatud eesmärkide täitmiseks.

Saaremaa (hõlmab Saaremaa puhkeala ja Vilsandi rahvuspargi) ja Hiiumaa (Hiiumaa puhkeala) külastusalad		
<ul style="list-style-type: none"> - saartevahelise koostöö arendamine ja tugevdamine - saari ühendava matkatee planeerimine, tähistamine - teavitamine 		
Saaremaa puhkeala	Vilsandi rahvuspark	Hiiumaa puhkeala
<p>-Saaremaa puhkealal tagada objektidel looduspuhkuse võimalused, tutvustada ja kaitsta loodusväärtusi, siduda objektid omavahel matkarajaga</p> <ul style="list-style-type: none"> - telkimisalade ja lõkkekohtade külastuse mitmekesistamine (radadega sidumine) - kõrge koormusega ja mahutavuse piiril olevate objektide juurde külastuse hajutamiseks lisavõimaluste loomine - kaitseväärtuste tutvustamiseks ja külastustaristu paremaks kasutamiseks ka muukeelsetele külastajatele, info tõlkimine ja kättesaadavaks tegemine maastikul QR koodide abil. Samuti tagatakse info kättesaadavus kodulehel erinevates keeltes. -geoloogiliste väärtuste tutvustamine 	<p>-Vilsandi rahvuspargi objektidel tutvustada loodusväärtusi ja rikkalikku looduspärandit</p> <ul style="list-style-type: none"> - luua mitmekülgset võimalust linnuvaatluseks - arendada ja laiendada olemasolevaid objekte, et pakkuda mitmekesiseid ajaveetmise võimalusi erinevatele sihtrühmadele - teabe jagamine lähiümbruse radadest ja matkavõimalustest skeemide ja lühitutvustuse näol - kaitseväärtuste tutvustamiseks ja külastustaristu paremaks kasutamiseks ka muukeelsetele külastajatele, info tõlkimine ja kättesaadavaks tegemine maastikul QR koodide abil. Samuti tagatakse info kättesaadavus kodulehel erinevates keeltes. 	<p>-Hiiumaa puhkeala loodusväärtuste tutvustamine ja säilitamine külastustaristu abil</p> <ul style="list-style-type: none"> -arendatakse olemasolevat külastustaristut, et pakkuda erinevatele sihtrühmadele võimalusi puhkeala väärtustega tutvumiseks. - rikkaliku metsandusliku pärandkultuuri ja saarelise eripära tutvustamine matkatee objektide kaudu. - kõrge külastuskoormuse hajutamiseks külastuse lisavõimaluste loomine uute objektide näol väljaspool kaitsealasid ja võimalusel olemasolevate laiendamine. - koostöö teiste organisatsioonide ja ettevõtjatega pakkumaks mitmekesisemaid teavitamise ja ajaveetmise võimalusi erinevatele sihtgruppidele.
Loodusteadlikkuse edendamine ja teabe jagamine		
<ul style="list-style-type: none"> - iseseisvalt loodusharidustegevust (seljakotiprogrammi) läbivate külastajate arvu suurendamine, selleks sobiliku taristu kaardistamine ja vajadusel ettevalmistamine, vastavate info- ja programmimaterjalide tootmine, juhendajate (eelkõige loodusainete õpetajate) koolitamine. 		

- külastuskeskuste loodusharidustegevuse ja keskuste (sh keskuse õuealal) ekspositsioonide ning näituste temaatika läbimõeldum suunamine loodusalade profiilide tugevdamisele
- külastuskeskustes pakutavate teenuste mitmekesistamine ja laiendamine, sh metsatemaatika tugevdamine sündmustel, näitustel, loodusharidusprogrammides; juhendatud teemaretked ja jalutuskäigud külastusalal; vahelduvad kvaliteetsed ringlust võimaldavad näitused
- sündmuste ja programmide temaatika laiendamine täiskasvanute sihtgruppidele, samas jätkates traditsiooniliste ettevõtmistega kodulehekülje ja sotsiaalmeedia võimaluste parem ärakasutamine - loodusteadlikkuse temaatikal üldharivad mängud, küsimustikud, viktoriinid jne

Vilsandi rahvusparki külastuskeskus

Saaremaa puhkeala ja Vilsandi rahvusparki loodusväärtuste ja looduses liikumise võimaluste tutvustamine erinevate teavitamislahendite kaudu. Külastuskeskuse ja kivististe maja ekspositsioonide ning õueala edasiarendamine pakkumaks üheaegset tegevust-vaatamist erinevatele sihtgruppidele/vanuse-rühmadele. Metsandusliku pärandkultuuri, metsakasutuse ning kõrvalkasutuse temaatika esiletoomine. Külastuskeskuse atraktiivsuse tõstmine erinevatele sihtgruppidele pakutavate tegevuste mitmekesistamise abil koostöös kohalike ettevõtjatega. Teavitamise kvaliteedi tõstmine, uute teavitamislahendite kasutuselevõtmine, külastuse suurendamiseks uute ürituste jms

Ristna külastuskeskus

Hiiumaa puhkeala loodusväärtuste ja looduses liikumise võimaluste tutvustamine erinevate teavitamislahendite kaudu. Külastuskeskuse õueala edasiarendamine pakkumaks üheaegset tegevust-vaatamist erinevatele sihtgruppidele/vanuserühmadele. Metsandusliku pärandkultuuri, metsakasutuse ning kõrvalkasutuse temaatika esiletoomine. Külastuskeskuse atraktiivsuse tõstmine erinevatele sihtgruppidele pakutavate tegevuste mitmekesistamise abil koostöös kohalike ettevõtjatega. Teavitamise kvaliteedi tõstmine, uute teavitamislahendite kasutuselevõtmine, külastuse suurendamiseks uute ürituste jms

5. Tsoneerimine

Külustusobjektide tsoonide moodustamine tuleneb eelkõige vajadusest määratleda RMK siseselt külustuskorraldusliku tegevuse ulatus ja erinevate tegevusvaldkondade vastutus. Objektide tsoonide määramisel lähtutakse piirkonna looduslikest eeldustest, looduskaitsealistest väärtustest ning senisest maakasutusest ja välja kujunenud taristust ning külastusest.

Puhke- ja kaitsealad on jagatud kolme erinevasse tsooni: teenindustsooni, huvitsooni ja varutsooni.

Teenindustsoon - RMK külustusobjektide rajatistele (telkimiskohad, lõkkekohad, enamus puhkekohad, metsaonnid, parklad) moodustatakse teenindustsoon. Suurem osa külustusobjektidest asuvad teenindustsoonis. Teenindustsoon moodustab külustusala raskuskeskme, siia koondatakse maastikku kõige enam kulutavad tegevused (teenindustsoonid ja teenindustsoonidega piirnevad eraldised moodustavad KKO KAH alad). KKO KAH alade määramise protsessi käigus ühildatakse teenindustsoonide ja eraldiste piirid. Vastavasisulisel kokkulepped sõlmitakse metsaülevaataja ja külustusala juhi vahel.

Huvitsoon – huvitsoon moodustatakse matkaradadele, õpperadadele, jalgrattateedele (radadele), RMK matkateele, vajadusel külustus-objektide juurdepääsuteedele. Huvitsooni kuuluvad ka looduskaitsealised ja/või kultuuriloolise tähtsusega eksponeeritavad alad, mis omavad ka loodushariduslikku väärtust (huvitsoonid ja huvitsoonidega piirnevad eraldised moodustavad KKO KAH alad).

Varutsoon – varutsoon moodustatakse aladele, kus hetkel rajatised puuduvad, kuid mis on potentsiaalsed kohad edaspidiseks külustusala tegevuse laiendamiseks (ei ole KKO KAH ala).

Tsoonide piirid (*Lisa 6 Saaremaa ja Hiiumaa külustusala tsoneerimine*) võivad muutuda külustusobjekti laienemisel, taristu ümberkujundamisel vms põhjusel. Teenindustsoonide muutuste korral sõlmitakse metsaülevaataja ja külustusala juhi vahel uus kokkulepe.

6. Loodusteadlikkuse edendamine ja teabe jagamine

Külastuskorraldusosakonna loodusteadlikkuse edendamise suuna üldine põhimõte on jätkata erinevate teavituskanalite kaudu süsteemset ja põhjalikku teavitustööd külastajate suunamiseks ning nende teadlikkuse tõstmist käitumismustrite mõjutamiseks.

Külastusala külastusobjektide ja loodusteadliku metsakasutamise info edastamiseks kasutatakse külastusalal mitmeid teavitamise kanaleid: külastuskeskused, loodusharidusprogrammid, ekspositsioonid, www.loodusegakoos.ee kodulehekülg, sotsiaalmeedia, trükised, sündmused, teave taristul jne.

Peatükis 4 (4. Eesmärgid ja tegevussuunad) ja tabelis 2 (Tabel 2 Külastusalade peamised arengusuunad seatud eesmärkide täitmiseks) on kirjeldatud üldised eesmärgid ja nende täitmiseks vajalikud tegevussuunad. Külastuskeskustes aastatel 2020-2029 planeeritud tegevused on esitatud Tabelis 3 (Tabel 3. Saaremaa ja Hiiumaa külastusalade külastuskeskustes perioodil 2020-2029 planeeritud tegevused) .

Hiiumaa külastusala Ristna külastuskeskus paikneb Kõpu poolsaarel Kalana külas, Saaremaa külastusalal Vilsandi rahvuspargi külastuskeskus Loonal.

Aastatel 2016-2018 osales Saaremaa puhkealal Vilsandi rahvuspargi külastuskeskuses ja külastusobjektidel erinevates loodusharidustegevustes 100 rühma ja 2280 osalejat keskmiselt aastas. Ristna külastuskeskuses ja Hiiumaa puhkeala külastusobjektidel 82 rühma ja 2100 osalejat keskmiselt aastas.

Külastuskeskuste teabepunktides jagatakse igakülgset teavet külastusobjektide asukohtade, loodusväärtuste, käitumisreeglite ja piirangute kohta, tehakse koostööd külastusalale jäävate ettevõtjatega erinevate teenuste ja toodete kohta info jagamisel ja vähesel määral ka sobilike meenete ja toodete müügiga. Teabepunktide külastus on aasta-aastalt suurenenud, ulatudes Vilsandi rahvuspargi külastuskeskuses 10000 ja Ristna külastuskeskuses 4000 kontaktini.

Külastuskeskuste eesmärk on pakkuda aastaringset tegevust kõikidele sihtrühmadele loodusharidusprogrammide, sündmuste ja teavitustöö kaudu. Külastuskeskustes on teabepunkt, ekspositsioon, avalikuks kasutamiseks teabekogu, tee-kohvi-vee joomise võimalus ning kontoriruumid RMK külastuskorraldusosakonna töötajatele.

Eesmärgiks on, et külastuskeskuste ekspositsioonid, kõik tegevused ja teenused toetavad loodusala profiili. Profiilidest lähtuvalt on Vilsandi külastuskeskuse olulisemateks teemadeks Vilsandi rahvuspargi bioloogiline ja geoloogiline

mitmekesisus ja loodusega kooskõlas väljakujunenud elulaad, Saaremaa looduse eripärasus, looduskaitsetud ja pärandkultuurilised väärtused. Ristna külustuskeskuse olulisemateks teemadeks on saarelise elu eripärad, merekeskkond ja selle hoidmine, metsanduslik pärandkultuur, Hiiumaa ja Kõpu poolsaare kaitseväärtused, looduslähedane eluviis ja vanad traditsioonid. (*Lisa 1. Saaremaa ja Hiiumaa külustusala analüüsi kokkuvõte ja profileerimine*).

Külustusala külustusobjektide üldinfo edastamisel kasutatakse peamiselt RMK kodulehe www.loodusegakoos.ee võimalusi, kus on info kõikide külustusobjektide kohta, samuti sündmuste, loodusharidusprogrammide, konkursside ja viktoriinide kohta. Samuti on kodulehel rõhku pandud külustuse eelnevale teadlikule kavandamisele. Eesmärgiks on, et külustusala liikujate hulgas oleks võimalikult palju külustajaid, kes on saabunud alale teadlikult ja eeldatavasti teavad juba ka looduses käitumise põhimõtteid. Oluline on tagada info kvaliteet, ajakohasus ja kiire muutmise võimalus. Kodulehele paigutatakse vajadusel operatiivne info, mis puudutab külustusobjektide kasutust piiravaid asjaolusid (objekti ehitustööd, vandalismijuhud, erakorralised ilmastikutingimused vms). Eelnevalt tulenevalt on põhimõtteks, et RMK looduses liikumise külustusobjektide infot ei paigutata koostööpartnerite kodulehekülgedele, vaid suunatakse teiste lehekülgede kasutaja lingi kaudu RMK kodulehele.

Külustusala info edastamisel kasutatakse ka mitmeid erinevaid sotsiaalmeedia võimalusi – Facebook, Instagram, YouTube, Flickr jne. Kõige sagedamini kasutatakse sõnumite, teadete ning kutsete edastamiseks Facebooki võimalusi, sest keskkond võimaldab infot edastada eriti operatiivselt ning korraga väga paljudele inimestele.

Igakülgset infot külustusala kohta jagatakse Vilsandi rahvuspargi ja Ristna külustuskeskustes asuvates teabepunktides.

Kava perioodi eesmärgiks on jätkata kvaliteetse, operatiivse ja atraktiivse info edastamist, kasutades selleks erinevaid teabe edastamise võimalusi.

Trükiste koostamine on kulukas ja ajamahukas tegevus, samuti „vananeb“ trükise info kiiresti. Üldine põhimõte on, et trükised, mille eesmärgiks on rajatud taristu asukohateavet jagada, on koostatud lihtsas vormis rebitavate kaartide kujul, kus on kasutatud võimalikult palju piktogramme, et leevendada võõrkeelsete trükiste vajadust. Puhke- ja kaitsealadel paiknevate külustusobjektide ja loodusradade kohta koostatud rebitavaid kaarte, matkatee trükiseid ja teisi materjale on võimalik külustajatel hankida külustuskeskustes tegutsevatest teabepunktidest. Kehtib põhimõte, et RMK trükiseid tasuta ei jagata, vaid rebitavad kaardid on sümboolse tasu eest ja

teiste trükiste tasu kujuneb vastavalt trükise maksumusele. Selline põhimõte aitab kaasa ka küllastajate loodussäästliku mõtteviisi kujundamisele ja trükise kaasaostmise soov on rohkem kaalutletud. Samuti on alternatiivina võimalik küllastajatel iseseisvalt kaardimaterjale ka RMK kodulehelt välja printida.

Lisaks RMK poolt koostatud trükistele jagatakse RMK teabepunktides ka teiste organisatsioonide ja ettevõtjate poolt koostatud looduses liikumise ja loodusväärtusi tutvustavaid asjakohaseid piirkondlikke materjale.

Infotahvlitega varustatakse kõik külustusala külustusobjektid, lisaks paigaldatakse vajadusel ja võimalusel suured ala või objektide kogumeid tutvustavad infotahvlid suuremate külustusala liikumisteede äärsetesse peatuskohtadesse või parklatesse. Üldine põhimõte on, et külustusobjekte tutvustavad infotahvlid koostatakse ühtses stiilis, vastavalt infotahvlite koostamise juhendile. Paigaldatavaid infotahvleid on kolme tüüpi – ala infotahvlid, objekti infotahvlid ja objekti huvipunkti tahvlid. Erilist tähelepanu on vajalik pöörata ka asjakohastele hoiatavatele siltidele ja ajutistele külustustegevuse piirangute kajastamisele.

Juhendis on eristatud ja eraldi nõuded kehtestatud kaitsealade ja nendel paiknevate külustusobjekte tutvustavatele tahvlitele. Ala ja külustusobjekti infotahvlitel on kohustuslik kajastada asjakohased ala ja objekti nimed, kaardid, logod, kontaktandmed, rahastamisallikad jne., tekstilises osas üldine ala või objekti tutvustav info, juhised looduses liikujale, hoiatused ja piirangud. Kaitsealadel paiknevatel infotahvlitel esitatud üldise info koostavad RMK külustuskorraldusosakonna töötajad koostöös Keskkonnaametiga. Radadel (matka- ja õpperadadel) paiknevad huvipunkti tahvlid tutvustavad sageli erinevaid loodusväärtusi. Nende kogus ning paigutus tuleneb raja paiknemisest, raja teema valikust ja kajastatavast väärtusest. Kõikide väärtuste kajastamisel on oluline tagada väärtuse säilimine, pöörates erilist tähelepanu kaitstavate loodusväärtuste tutvustamisele. Analüüsida tuleb, kas mõnda kaitseväärtust on mõistlik tutvustada mujal, kui sama väärtust tutvustatakse kahel lähestikku paikneval objektil või kui kaitseväärtuse tutvustamine võib kahjustada kaitseväärtuse säilimist jms.

Tulevikutegevuste planeerimiseks analüüsiti kava koostamise protsessis külustusala infotahvlite olemust ja kajastatud väärtusi, saades vastavat teavet ja suuniseid ka Keskkonnaameti spetsialistidelt (*Lisa 3. Saaremaa ja Hiiumaa külustusala väärtuste eksponeerimise kaardistamine ja laekunud ettepanekud*). Tõdeti, et külustusala varustatus asjakohase infoga on suhteliselt hea, kuid infotahvlitel oleva teabe ajakohastamine ja kvaliteedi tagamine on järjepidev töö. Suuremat tähelepanu on käesoleva kava perioodil vajalik pöörata teabe kvaliteedi tõstmisele ja ühtlustamisele.

Lisaks infotahvlitele on loodusesse paigutatud viidad, mis aitavad külastajatel külustusobjekte leida. On oluline, et viidastus, mis kuulub iga külustusobjekti kompleksuse hulka, on looduses hästi märgatav, paigutatud läbimõeldult, st piisaval hulgal, külastaja olulisi liikumisteid arvestavalt (vt. *Lisa 5 Saaremaa ja Hiiumaa külustusala külustusobjektide juurdepääsuteed*). Külustusobjektile suunavad viidad peavad tuginema RMK stiilikataloogile. Teedele, kus suunamine RMK stiilikataloogile vastavate viitade abil ei ole võimalik või mõistlik, paigaldatakse viidad vastavalt Teeseaduses kehtestatud nõuetele. Puidust viitade tumenemisel on oluline tagada nende hooldamine nähtavuse kvaliteedi parandamiseks.

Tabel 3. Saaremaa ja Hiiumaa külustusalade külustuskeskustes perioodil 2020-2029 planeeritud tegevused.

Külustuskeskus	Tegevuste kirjeldus	Planeeritud tegevus	
		2020-2022	2023-2029
Vilsandi rahvuspargi külustuskeskus	Külustuskeskuse ja teiste hoonete hooldus ja remonttööd	x	x
	Külustuskeskuse ekspositsiooni väljatöötamine, vana kaasajastamine	x	
	Aktiivõppe elementide loomine, väljatöötamine keskuse õuealal ja mõisa pargis, Vilsandi rahvuspargi elu- olu, pärandkultuuri ja loodust tutvustava raja loomine keskuse lähiümbrusesse.	x	x
Ristna külustuskeskus	Ristna külustuskeskuse õueala haljastuse planeerimine ja projekteerimine	x	
	Õueala haljastuse ja tegevusalade/atraktsioonide rajamine	x	x
	Õpperaja rajatiste rekonstrueerimine		x
	Külustuskeskuse ja kõrvalhoonete hooldusremont	x	x
	Külustuskeskuse sisustuse uuendamine (õppelassi mööbel, selle kujunduse seostamine keskuse programmilise tegevusega)	x	x

7. Hooldus ja rekonstrueerimine

Külustusobjektidel viiakse regulaarselt läbi hooldustegevust vastavalt hooldusplaanile, vajadusel tehakse taristu remonttöid. Külustusobjektide hooldus on aastaringne ja hooldussagedus objektiti erinev, tulenevalt objekti külustusmahust, iseloomust, asukohast jms teguritest. Hoolduse planeerimise aluseks on erinevad seired ja uuringud. Alates 2005. aastast on käivitatud külustusala objektide korrasoleku seire, mille analüüs on üheks aluseks tegeliku hoolduse sagedusvajaduse määramisel. Hooldusmahu vajadust aitavad planeerida ka külustusala külustajate hulgas perioodiliselt läbiviidavatest külustajauuringutest saadav teave ning külustusmahu seirest saadav informatsioon. Külustusobjektide hooldamiseks ja ressursi optimeerimiseks on moodustatud hooldusringid objektidest, mis on sarnase iseloomuga, asuvad lähedikkude ja moodustavad piirkondlikke kogumeid.

RMK külustuskorraldusosakonna poolt propageeritava säästliku looduskasutuse põhimõtteid järgiv üldine reegel on, et paigaldatud prügikastide hulk on võimalikult väike ja jäätmete tekitaja viib jäätmed kas kogumiskohta või kodusse prügikasti. Hoolduse käigus kogutakse külustusobjektidelt jäätmed ja kui on olemas ka prügikast, siis tühjendatakse see ning kogutud jäätmed transporditakse lähimasse RMK jäätmekogumispunkti. Külustusobjektidelt jäätmete koristamine, jäätmete sorteerimine ja äravedu toimub tingimustel, mis on kooskõlas kohalike omavalitsuste jäätmekorraldusega.

Lõkkekohtade lõkkepuudega varustamine toimub reeglina objektide hoolduse käigus. Iga konkreetse külustusobjekti aastase vajamineva puude koguse hindamise aluseks on hooldajate, loodusvahtide, külustusala juhtide ja piirkonna juhatajate poolt läbiviidud looduhoiuobjekti seiretulemused.

Hooldustööde kvaliteetseks teostamiseks teevad hooldajad töid vastavalt juhendile, kus lisaks tavapärasele objekti korrasolekule on tähelepanu pööratud ka maastiku seisundi jälgimisele ja objekti vastavusele külustusobjektide kompleksusele.

Külustusobjektide rekonstrueerimistöid teostatakse vastavalt objekti vajadusele, järgides erinevatest seadustest tulenevaid tegevuste, lubade ja kooskõlastuste kohustusi. Ressursi kokkuhoiuks ja külustusobjekti ühtlase hea taseme saavutamiseks on rekonstrueerimise põhimõtteks, et taristu kasutamise seisukohalt olulisemate elementide vananemisel rekonstrueeritakse võimalusel kogu külustusobjekt tervikuna.

Tagamaks külustusobjektide pikaajalisus ja hea seisukord on prioriteerne rekonstrueerimisel leida ja rakendada pikemealisemaid ning püsivamaid

lahendusi. Samuti arvestatakse taristu rekonstrueerimisel võimalusel universaalse disaini põhimõtetega, et tagada võimalikult paljudele erinevate vajadustega külastajatele võimalus külastusobjekte kasutada.

Tabelis 4 on esitatud Saaremaa ja Hiiumaa külastusalade külastusobjektide nimistu, prioriteetsus (Prioriteetsuse hinnangu seletused leitavad Lisa 2 Saaremaa ja Hiiumaa külastusalade külastusobjektide prioriteetsus), maaomand, kaitsealadel paiknemine, arengusuunad ja planeeritud tegevused, nende teostamise aeg ning planeeritud rahastusallikad.

Hiiumaa ja Saaremaa külastusalade eripäraks on saarelisus, mandrilt tulevad külastajad on sõltuvalt ühendustest mandriga sunnitud oma külastust ette planeerima. Puhke- ja kaitsealade külastamine on populaarsust koguv trend nii mandril kui ka saartel. Külastusmahu seire on näidanud, et huvi looduses liikumise vastu on suur. Külastusobjektide valiku eelistusi mõjutab ilm, soojadel suvedel on külastuse raskusele rannapuhkuseks sobilikel objektidel, kehvematel ilmadel korral loodusradadel. Külastajauuringud on näidanud, et Hiiumaa ja Saaremaa külastusalade külastajad on valdavalt lastega pered ja noored inimesed, kes hindavad väga kõrgelt puhast loodust, vaikust ja rahu, suurenenas on ka väliskülastajate osakaal.

Saaremaa ja Hiiumaa külastusalade objektid asuvad suures osas kaitsealadel, mis on aidanud kaasa looduskeskkonna atraktiivsuse hoidmisele. Käesoleva külastuskorralduskava perioodil (2020 – 2029) on eesmärgiks pakkuda mitmekülgseid looduses liikumise võimalusi, samas vähendades võimalikke külastusest tingitud negatiivseid mõjusid säilitades külastajate rahulolu. Korraldatud objektide hooldusega hoitakse igapäevast puhtust ja korda. Ressursi kokkuhoiaks ja külastusobjektide ühtlaselt hea taseme saavutamiseks rekonstrueeritakse objektid põhimõttel, et taristu olulisemate elementide vananemisel rekonstrueeritakse võimalusel kogu külastusobjekt tervikuna.

Teavitamistegevuste planeerimisel arvestatakse külastusobjektide enamiku paiknemisega kaitsealadel, mistõttu tuleb külastajatele tutvustada loodusväärtusi ja nende kaitset ning selgete teavitustahvliite abil vähendada võimalikku külastusest tingitud negatiivset mõju looduskeskkonnale. Uute infotahvliite planeerimisel kavandatakse kasutada täpseid alade skeeme ja rohkem piktogramme, suunamaks, kuidas objektil loodust kahjustamata käituda. Käesoleva külastuskorralduskava tegevuste planeerimisel on peetud silmas eesmärki pakkuda külastajale võimalust osa saada saarte imelisest loodusest.

2020-2029 külastuskorralduskava perioodil täiendatakse ja parandatakse looduses liikumise võimalusi olemasolevaid külastusobjekte siduva matkaradade võrgustiku abil. Planeerimisjärgus on Hiiumaad ja Saaremaad läbiva RMK matkatee haru loomine, mis seob Hiiumaa ja Saaremaa külastusobjekte. Lisaks liikumisvõimaluste loomisele ja olemasolevate külastusobjektide sidumisele, on matkatee eesmärgiks ka parem ja selgem teavitamine. Lisaks külastuskeskusele toimub teavitamine ja loodusväärtuste tutvustamine ka maastikul paiknevate infotahvliite kaudu. RMK matkatee saarte haru annab võimaluse matkajal liikuda mandrilt Läänemaa harult Saaremaale ja edasi Hiiumaale või vastupidi.

Hiiumaa külastusala Kõpu LKA-le rajatud külastusobjektid on valminud suhteliselt üheaegselt, aastatel 2005 – 2007, mistõttu ka nende rekonstrueerimisvajadus on ühes ajaperioodis. Alustatud on Kaleste telkimisala täielikku rekonstrueerimist ja projekteerimist on Rebastemäe õpperada, Palli- ja Säätretirbi telkimisala. Rekonstrueerimisprotsessi oluline etapp enne rajatiste projekteerimist on erinevate huvigruppidega arutelud ja kohtumised, et lõpptulemus saaks maksimaalselt hea ja kõiki osapooli rahuldav. Käesoleva külastuskorralduskava tegevuste planeerimisel on peetud silmas eesmärki jääda „varjatud aarete saareks“, kus külastaja saab ettevalmistatud radadel ja peatuskohtades nautida erinevaid loodusväärtusi, jättes ise võimalikult väikese jälje.

Eelneva kava perioodil on Saaremaa puhkealal põhjalikult rekonstrueeritud taristu Kaali meteoriidikraatri ümbruses, Koigi õpperada ja Järve luidete maastikukaitsealal paiknevad puhkekohad. Saaremaa külastusalal on alustatud Meiuste telkimisala täielikku rekonstrueerimist, projekteerimise algfaasis on Audaku õpperada.

Vilsandi rahvuspargi kaitseväärtuste paremat eksponeerimist võimaldaks loodusvaatlustaristu rajamine Soegi ninale, Käkisilma ja Undava poolsaarele. Oluline on Vilsandi rahvuspargi külastuskeskusest lähtuvate radade loomine Käkisilma ja Harilaiu suunal. Rajad on sobilik viis rahvuspargi väärtuste lühituvustuseks.

Põhiline külastajate teavitamine Saaremaa külastusala ja ka piirnevate alade külastusvõimaluste ja loodusväärtuste kohta toimub Vilsandi rahvuspargi külastuskeskuses Loonal, Hiiumaa külastusalal Ristna külastuskeskuses Kõpu poolsaarel. Olulisel kohal on kvaliteetne ja mitmekeelne teavitamine nii maastikul kui ka RMK kodulehel www.loodusegakoos.ee.

Tabel 4. Saaremaa ja Hiiumaa külastusalade külastusobjektidel perioodil 2020-2029 planeeritud tegevused.

Külastusobjekt	Prio- riteetus	Maaomand/ -haldaja	Kaitseala, vöönd	Arengusuunad	Tegevus	Tegevuse kirjeldus	Tööde teostamise aeg		Planeeritud rahastusallikas
							2020-2022	2023-2029	RMK, EU vm
Hiiumaa puhkeala									
Tõrvanina telkimisala	1	RMK		Ala planeeringu uuendamine Ala laiendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Külastuse suunamine Maastikukaitsemeetmete rakendamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Õõbimist võimaldava taristu rajamine	Projekteerimine	Ala planeering, projekteerimine	x		RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Tervikrekonstrueerimine		x	RMK
					Teavitamine	Infomaterjalide uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Kärdla matkarada	2	RMK		Ala planeeringu uuendamine	Taristu rajamine	Matkaraja rekonstrueerimine	x		RMK
					Teavitamine	Infomaterjali koostamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Tõrvanina õpperada	2		Tareste MKA, Rannametsa skv, Tareste skv	Ala planeeringu uuendamine	Projekteerimine	Taristu rekonstrueerimisprojekti koostamine	x		RMK, EU vm
					Taristu rekonstrueerimine	Õpperaja ja linnuvaatlustorni rekonstrueerimine	x		RMK, EU vm
					Teavitamine	Teabetahvliite koostamine	x		RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Autobaasi lõkkekoht	3	RMK	Tareste MKA, Rannametsa skv piiril	Taristu kvaliteedi säilitamine Teiste objektidega sidumine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu rekonstrueerimine	x	x	RMK
					Teavitamine	Infomaterjali uuendamine	x		RMK
					Taristu rajamine	DC rajamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu pidev hooldus ja vajadusel remont	x	x	RMK
Kaleste telkimisala	1	RMK	Kõpu LKA, Kaleste pv, Kaleste skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Külastuse suunamine Maastikukaitsemeetmete rakendamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Juurdepääsu parandamine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu täielik rekonstrueerimine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Teavitamine	Infomaterjali uuendamine	x		RMK
Kaleste õpperada	2	RMK, eramaa	Kõpu LKA, Kaleste pv, Kaleste skv	Taristu kvaliteedi säilitamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Juurdepääsutee parandamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK

Vanajõeoru õpperada	1	RMK	Tihu LKA, Vanajõe skv	Taristu kvaliteedi tõstmine ja säilitamine Teiste objektidega sidumine, Maastikukaitsemeetmete rakendamine	Taristu rekonstrueerimine	Treppide ja piirete rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Infomaterjali uuendamine	x	x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Vanajõeoru lõkkekoht	2	RMK		Taristu kvaliteedi tõstmine ja säilitamine Teiste objektidega sidumine Maastikukaitsemeetmete rakendamine Ala planeeringu uuendamine	Taristu rekonstrueerimine	Ala piiritlemine, DC rekonstrueerimine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Sääretirbi telkimisala	1	RMK	Käia lahe-Kassari MKA, Kassari sääre skv	Ala planeeringu uuendamine Ala laiendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Külastuse suunamine Maastikukaitsemeetmete rakendamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Parkimisvõimaluste parandamine Õõbimist võimaldava taristu rajamine	Projekteerimine	Telkimisala planeering ja laiendamine koos parkimisalaga	x		RMK, EU vm
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu täielik rekonstrueerimine	x	x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Infomaterjali uuendamine	x		RMK
					Taristu rajamine	Parkimisala rajamine, ala laiendamine	x	x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Orjaku õpperada	1	RMK	Käia lahe-Kassari MKA, Käina skv, Kassari pv, Tõllukivi pv	Taristu kvaliteedi säilitamine Aastaringse kasutuse soodustamine Loodusharidusliku suuna arendamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Laudtee ja vaateornide rekonstrueerimine		x	RMK
Rebastemäe õpperada	1	RMK	Kõpu LKA, Rebastemäe skv, Linnaru skv	Ala planeeringu uuendamine Aastaringse kasutuse soodustamine Loodusharidusliku suuna arendamine Tegevuste mitmekesistamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Taristu rekonstrueerimisprojekti koostamine	x		RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Rekonstrueeritakse õpperada ja vaateorn	x		RMK
					Teavitamine	Infomaterjali uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Ristna õpperada	2	RMK		Taristu kvaliteedi säilitamine Loodusharidusliku suuna arendamine	Teavitamine	Infomaterjali uuendamine		x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Mägipä telkimisala	1	RMK	Kõpu LKA, Mägipä skv	Taristu kvaliteedi tõstmine, Maastikukaitsemeetmete rakendamine, teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu tervikrekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvli uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Kalurikoja metsaonn	2	RMK	Kõpu LKA, Mägipä skv	Taristu kvaliteedi säilitamine	Taristu rekonstrueerimine	Metsaonni rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Neljateeristi õpperada	3	RMK	Kõpu LKA, Mägipä skv, Linnaru skv, Mägipä rändrahn pv	Taristu kvaliteedi säilitamine	Teavitamine	Läbi viidastuse suunamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Palli telkimisala	1	RMK		Ala planeeringu uuendamine Ala laiendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Külastuse suunamine Maastikukaitsemeetmete rakendamine Erivajadustega külastajatele taristu arendamine Tegevuste mitmekesistamine Parkimisvõimaluste parandamine	Projekteerimine	Ala planeering, rekonstrueerimisprojekti koostamine	x		RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu täielik rekonstrueerimine ja ala laiendamine	x	x	RMK
					Teavitamine	Infotahvli uuendamine	x	x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Palli linnuvaatlustorn	2	RMK		Objekti likvideerimine	Taristu lammutamine	Tegevus vastavalt ekspertiisist tulevale juhisele, tõenäoline lammutamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x		RMK
Palli õpperada	2	RMK		Taristu kvaliteedi tõstmine Külastuse suunamine Loodusharidusliku suuna arendamine	Teavitamine	Infotahvli uuendamine	x	x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Hirmuste telkimisala	2	RMK	Kõpu LKA, Ohami skv	Taristu kvaliteedi tõstmine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK

					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x		RMK
Hirmuste õpperada	2	RMK	Kõpu LKA, Ohami skv	Taristu kvaliteedi säilitamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Sarve telkimisala	2	RMK	Sarve MKA, Sarve pv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Teiste objektidega sidumine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu osaline rekonstrueerimine,	x		RMK
					Teavitamine	Infotahvli uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Luidja telkimisala	2	RMK	0	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Teiste objektidega sidumine Loodusharidusliku suuna arendamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Raie vajadus. Taristu jooksev remont ja hooldus.	x	x	RMK
					Teavitamine	Infotahvli uuendamine	x		RMK
Säärerina lõkkekoht	2	RMK	Väinamere hoiuala (Hiiumaa)	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Teiste objektidega sidumine Juurdepääsu parandamine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu tervikrekonstrueerimine		x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev remont ja hooldus, juurdepääsutee remont	x	x	RMK
Leemeti metsamaja	2	RMK	0	Taristu kvaliteedi tõstmine, Maastikukaitseliste meetmete rakendamine, teavitamise kvaliteedi tõstmine,	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev remont ja hooldus	x	x	RMK
					Teavitamine	Vahelduvad näitused	x	x	RMK
Leemeti metsaonn	2	RMK		Taristu kvaliteedi säilitamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Teavitamine	Infotahvli uuendamine	x		RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Onni rekonstrueerimine		x	RMK
Leemeti matkarada	3	RMK	Tihu LKA, Leemeti skv	Taristu kvaliteedi säilitamine Loodusharidusliku suuna arendamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Teavitamine	Infotahvli uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Kallaste panga puhkekoht	3	RMK	Vahtrapa MKA, Kallaste panga skv, Vahtrapa pv	Taristu kvaliteedi tõstmine Taristu kvaliteedi säilitamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Teiste objektidega sidumine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Projekteerimine	Taristu rekonstrueerimisprojekti koostamine	x		RMK,EU
					Taristu ehitamine	Pangapealsete treppide ehitus		x	RMK,EU
					Teavitamine	Infotahvlite uuendus	x		RMK
Kõpu suurkivi puhkekoht	3	RMK	Kõpu LKA, Lepistopao skv, Kõpu suurkivi; Lepistopao suurkivi; Kõrgessaare suurkivi pv	Taristu kvaliteedi tõstmine, Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Kapasto metsaonn	3	RMK		Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Tegevuste mitmekesistamine	Projekteerimine	Taristu rekonstrueerimise projekteerimine	x		RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine		x	RMK
					Teavitamine	Infotahvli uuendamine	x	x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Ninaotsa telkimisala	3	RMK		Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Tegevuste mitmekesistamine Loodusharidusliku suuna arendamine Juurdepääsutee parandamine	Projekteerimine	Ala tervikplaneerimine, rekonstrueerimisprojekt, linnuvaatlustorni projekteerimine		x	RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu täielik rekonstrueerimine		x	RMK
					Teavitamine	Infotahvli uuendamine	x	x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Metsapere metsaonn	3	RMK		Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Tegevuste mitmekesistamine Loodusharidusliku suuna arendamine,	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Teavitamine	Infotahvli uuendamine	x		RMK
Tihu õpperada	3	RMK	Tihu LKA, Tihu järvede skv	Taristu kvaliteedi säilitamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Loodusharidusliku suuna arendamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Projekteerimine	Tervikprojekteerimine õpperaja rekonstrueerimiseks		x	RMK, EU vm
					Rekonstrueerimine	Õpperaja rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
Tihu metsaonn	3	RMK	Tihu LKA, Tihu järvede skv	Taristu kvaliteedi säilitamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Loodusharidusliku suuna arendamine Juurdepääsutee parandamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Projekteerimine	Onni projekteerimine		x	RMK, EU vm
					Taristu ehitus	Onni lammutus Onni ehitus		x	RMK, EU vm
Kõrgessaare orhideede õpperada	3	KOV, MNT	0	Taristu kvaliteedi säilitamine	Teavitamine	Infotahvli uuendamine		x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Laasimetsa lõkkekoht	3	RMK	Leigri LKA, Leigri skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Tegevuste mitmekesistamine Loodusharidusliku suuna arendamine	Taristu rekonstrueerimine	Taristuelementide väljavahetamine	x		RMK
					Teavitamine	Infotahvli uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK

Külastusobjekt	Prio- teetsus	Maaomand	Kaitseala, vöönd	Arengusuunad	Tegevus	Tegevuse kirjeldus	Tööde teostamise aeg		Planeeritud rahastusallikas
							2020-2022	2023-2029	RMK, EUvm
Saaremaa puhkeala									
Kaali puhkekoht	1	RMK	Kaali MKA, Kaali skv	Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Maastikukaitsemeetmete rakendamine	Projekteerimine	Kraatri valgustuse projekteerimine		x	RMK, EU vm
					Projekteerimine	Parkla projekteerimine		x	RMK, EU vm
					Taristu rajamine	Valgustus		x	RMK, EU vm
					Taristu rajamine	Parkla		x	RMK, EU vm
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu tervikrekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x	x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Keskranna puhkekoht	1	RMK	Järve luidete MKA, Järve luidete skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Maastikukaitsemeetmete rakendamine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Taimeaia puhkekoht	1	RMK	Järve luidete MKA, Järve luidete skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Maastikukaitsemeetmete rakendamine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Järve puhkekoht	1	RMK	Järve luidete MKA, Järve luidete skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Tuhkana telkimisala	1	RMK		Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Ala tervikplaneering, taristu projekteerimine	x		RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Telkimisala taristu rekonstrueerimine		x	RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Tuhkana puhkekoht	2	RMK, eramaa		Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Taristu projekteerimine	x		RMK
					Taristu rajamine	Taristu ehitus		x	RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Loode tammiku õpperada	2	RMK	Mullutu-Loode LKA, Mullutu-Loode hoiuala	Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu rekonstrueerimine	Raja taas tähistamine, infotahvli aluste uuendamine	x		RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Loodenina linnuvaatlustorn	2	RMK	Loodenina (6 km) rand	Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Erivajadustega külastajatele taristu rajamine	Projekteerimine	Tehnilise ekspertiisi koostamine	x		RMK
					Projekteerimine	Torni rekonstrueerimise projekti koostamine		x	RMK, EU vm
					Taristu rekonstrueerimine	Torni rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Info uuendamine	x	x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Triigi telkimisala	1	RMK	Väinamere hoiuala (Saare)	Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Detailplaneering	x		RMK
					Projekteerimine	Taristu rekonstrueerimisprojekt		x	RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu, parkla rekonstrueerimine		x	RMK
					Teavitamine	Info uuendamine	x	x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Ninanuki metsaonn	2	RMK	Väinamere hoiuala (Saare)	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine	x	x	RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x	x	RMK

					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Veere telkimisala	2	RMK	Teesu LKA, Teesu skv	Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Detailplaneering	x		RMK, EU vm
					Projekteerimine	Taristu rekonstrueerimisprojekt		x	RMK, EU vm
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Veere vaateplatvorm	3	RMK		Taristu kvaliteedi tõstmine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Koigi õpperada	1	RMK, eramaa	Koigi MKA, Koigi pv, Raba skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Taristu rekonstrueerimisprojekti uuendamine		x	RMK, EU vm
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu tervikrekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	I rekonstrueeritud osa parendamine	x		RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Viieristi puhkekoht	3	RMK	Viieristi LKA, Viieristi skv, Jõesoo skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu projekteerimine	Taristu projekteerimine	x		RMK, EU vm
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine	x		RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Viieristi matkarada	3	RMK		Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Parkla projekteerimine		x	RMK
					Taristu ehitus	Parkimisala ehitus		x	RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine	x		RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Sopi metsaonn	2	RMK		Taristukvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine	x		RMK
					Teavitamine	Metsavahikoha ajaloo tutvustus	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Kalasma telkimisala	3	RMK	Koorunõmme LKA, Merise-Abula skv	Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Ala planeering, projekteerimine, piirivalveplatvormi projekteerimine linnuvaatlusplatvormiks,		x	RMK, EU vm
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Abula telkimisala	3	RMK	Koorunõmme LKA, Merise-Abula skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Detailplaneering, taristu projekteerimine		x	RMK, EU vm
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Karjääri telkimisala	3	RMK	Koorunõmme LKA, Merise-Abula skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Detailplaneering, taristu projekteerimine		x	RMK, EU vm
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK
Abula - Kalasma õpperada	3	RMK	Koorunõmme LKA, Merise-Abula skv, Koorunõmme pv,	Taristu kvaliteedi säilitamine Tegevuste mitmekesistamine	Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Soela telkimisala	2	RMK		Taristu kvaliteedi säilitamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Meiuste telkimisala	2	RMK		Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu projekteerimine	Rekonstrueerimisprojekti koostamine	x		RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Külustustaristu rajamine vastavalt projektile	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x		RMK
Mihkel Ranna dendraarium	2	RMK	M. Ranna dendraarium	Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine	x	x	RMK, EU vm

					Teavitamine	Dendroloogiline inventuur, Infotahvlite uuendamine	x	x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Kalja õpperada	3	RMK		Taristu kvaliteedi tõstmine	Taristu rekonstrueerimine	Silla paigaldamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK
Konati telkimisala	3	RMK		Objekti likvideerimine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x		RMK
					Taristu lammutamine	Amortiseerumisel utiliseerimine		x	RMK
Konati matkarada	4	RMK		Objekti likvideerimine	Taristu lammutamine	Rajaelementide eemaldamine, utiliseerimine	x	x	RMK
Suure Tõllu kerisekivi puhkekoht	4	RMK	Suur-Tõlli kerisekivi; Suure-Tõllu kerisekivi; Raka kivi pv	Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x		RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine		x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Laugu metsavahimaja	3	RMK		Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Hoonete renoveerimiskava, sisu ideekavand	x		RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Hoonete kompleksi renoveerimine, aia ja aktiivala kujundamine	x	x	RMK
					Teavitamine	Hoonete ja välisala sisu kontseptsiooni väljatöötamine, teostamine	x	x	RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Territooriumi väiketaristu	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Raketi telkimisala (Dejevo puhkekoht)	4	RMK		Tegevuste mitmekesistamine	Projekteerimine	Puhke ja üritusala projekteerimine	x		RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Puhke ja üritusala rekonstrueerimine	x	x	RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine		x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Jahimehe puhkekoht	3	RMK		Taristu kvaliteedi tõstmine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Mändjala loodusmaja	3	RMK		Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Üritusala projekteerimine		x	RMK
					Taristu rajamine	Üritusala ehitus		x	RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine	x		RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x	x	RMK
Laidevahe vaateplatvorm	4	RMK	Laidevahe LKA, Sandla skv	Uus objekt	Projekteerimine	Parkla, raja ja torni projekteerimine		x	RMK, EU vm
					Taristu rajamine	Parkla, raja ja torni rajamine		x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvlite koostamine, valmistamine		x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont		x	RMK
Mändjala õpperada				Uus objekt	Taristu rajamine	Õpperada	x		RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Tuhkana järve õpperada				Uus objekt	Taristu rajamine	Raja taristu rajamine		x	RMK
					Teavitamine	Infotahvlite koostamine, valmistamine		x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont		x	RMK
Küdema kurisuu			Küdema karstiaala	Uus objekt	Taristu ehitus	Trepp ja platvorm	x		RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvlite koostamine	x		RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x		RMK
Külastusobjekt	Prioriteetsus	Maaomand	Kaitseala, võõnd	Arengusuunad	Tegevus	Tegevuse kirjeldus	Tööde teostamise aeg		Planeeritud rahastus allikas
							2020-2022	2023-2029	RMK, EU vm
Vilsandi rahvuspark									
Harilaiu puhkekoht	1	RMK	Vilsandi RP, Harilaiu skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teiste objektidega sidumine Külastuse suunamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Matkaspetsiifilise taristu rajamine	Projekteerimine	Detailplaneering	x		RMK, EU vm
					Projekteerimine	Ala tervikprojekteerimine	x		RMK, EU vm
					Taristu rajamine	Ehituse teostamine	x	x	RMK, EU vm
					Teavitamine	Teabetahvlite uuendamine	x	x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Harilaiu matkarada	2	RMK	Vilsandi RP, Harilaiu skv, Kiipsaare skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teiste objektidega sidumine Külastuse suunamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x	x	RMK, EU
Harilaiu telkimisala	2	RMK	Vilsandi RP, Harilaiu skv	Taristu kvaliteedi tõstmine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine	x		RMK,

					Teavitamine	Teabetahvlite uuendamine		x	RMK,
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Vikati teabetuba	1	RMK	Vilsandi RP, Vilsandi pv	Teavitamise kvaliteedi tõstmine Taristu kvaliteedi säilitamine	Taristu rekonstrueerimine	Teabetoa sisu uuendamine		x	RMK, EU
					Teavitamine	Info uuendamine, erinevad võimalused		x	RMK,
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK,
Vikati lõkkekoht	2	RMK	Vilsandi RP, Vilsandi pv	Taristu kvaliteedi säilitamine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine		x	RMK,
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Käkisilma telkimisala	3	RMK	Vilsandi RP, Kuusnõmme skv	Ala planeeringu uuendamine Taristu kvaliteedi tõstmine Juurdepääsu parandamine	Projekteerimine	Ala tervikplaneerimine (objekti arendus sõltub Vilsandi-Käkisilma kanali süvendusest); torni projekteerimine	x		RMK, EU vm
					Taristu rajamine	Taristu ehitamine ja rekonstrueerimine		x	RMK, EU vm
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
					Teavitamine	Infotahvlite täiendamine	x		RMK
Käkisilma-Vilsandi matkarada	3	RMK	Vilsandi RP, Vilsandi pv, Kuusnõmme skv, Läänemere pv, Läänemere akvaatorium pv	Taristu kvaliteedi säilitamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Väike-Vilsandi puhkekoht	3	RMK	Vilsandi RP, Vilsandi pv	Taristu kvaliteedi säilitamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Kulpri telkimisala	2	RMK, eramaa	Vilsandi RP, Vilsandi pv	Taristu kvaliteedi säilitamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Vilsandi matkarada	1	RMK, eramaa	Vilsandi RP, Vilsandi pv, Vana Paagi skv	Taristu kvaliteedi säilitamine	Teavitamine	Infotahvlite uuendamine, muud teavitamisvõimalused	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Vilsandi vaatetorn	1	RMK	Vilsandi RP, Vilsandi pv	Taristu kvaliteedi säilitamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Torni korralised ekspertiisid, hooldus, remont	x	x	RMK
Elda telkimisala	2	RMK	Vilsandi RP, Atla pv	Taristu kvaliteedi tõstmine	Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine		x	RMK,EU
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Rauna vaatetorn ja puhkekoht (Viidumäe looduskaitseala)	2	RMK	Viidumäe LKA, Audaku pv	Taristu kvaliteedi säilitamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine	Taristu rekonstrueerimine	Torni rekonstrueerimine	x		RMK, EU vm
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine, teised teavitamisviisid	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Viidumäe puhkekoht (Viidumäe looduskaitseala)	2	RKAS	Viidumäe LKA, Audaku pv	Taristu kvaliteedi säilitamine	Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Viidumäe õpperada (Viidumäe looduskaitseala)	3	RMK	Viidumäe LKA, Audaku pv, Surnuaiamäe skv	Külastuse suunamine Teavitamise kvaliteedi tõstmine Erivajadusega külastajale taristu arendamine	Teavitamine	Taristul külastaja suunamine	x		RMK
					Projekteerimine	Vaateplatvormi projekteerimine endisele kohale		x	RMK
					Taristu ehitus	Vaateplatvormi ehitus		x	RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Audaku matkarada (Viidumäe looduskaitseala)	3	RMK, eramaa	Viidumäe LKA, Audaku pv, Suurmäe skv, Atlama skv	Taristu kvaliteedi tõstmine	Projekteerimine	Raja projekteerimine	x		RMK
					Taristu rekonstrueerimine	Taristu rekonstrueerimine	x		RMK
					Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Allikasoo õpperada (Viidumäe looduskaitseala)	3	RMK	Viidumäe LKA, Audaku pv, Surnuaiamäe skv, Nakimetsa skv	Taristu kvaliteedi säilitamine	Teavitamine	Infotahvlite uuendamine	x		RMK
					Taristu remont/uuendamine ja hooldamine	Taristu jooksev hooldus ja remont	x	x	RMK
Ameerika mets			Vilsandi rahvuspark, Kuusnõmme skv	Uus külastusobjekt		Eksponeerimine, teavitamine, viitamine		x	RMK
Soeginina hülgevaatlusplatvorm			Vilsandi rahvuspark, Soeginina skv	Uus külastusobjekt		Projekteerimine, ehitus		x	RMK, EU vm
Undva linnuelamusplatvorm			Vilsandi rahvuspark, Undva pv	Uus külastusobjekt		Projekteerimine, ehitus		x	RMK, EU vm